BINDI. T. JUN 2 1966

PL 248 T396E7 1922

Tarḫan, 'Abdülḫak Ḥāmit
Eşber

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

عبد الحق حامد

اشبر

منظوم

بر فاجعهٔ تاريخيه‌در .

مؤلف طرفندن برچوق جهتلری تعديل وتصحيح ايدلمشدر .

(تمثيل قطعی)

طابعی (خلق) كتبخانه‌سی صاحبی

عبد العزيز

استانبول

١٣٤١ - ١٩٢٣

مطبعهٔ عامره

Tarhan, Abdülhak Hamit,
1852–1937

محوبکار جسدانی .

بو معرکه نعمی لیا

حد کوردیکه ایستیور سادن !

یا خود او بیوک صاحبارن

لعنت یاغیور بونارزاره !

" عجز "

کیم ملکده بتون جهان فراره !

ای موت ! بتر هیولا دوکمه‌ده

رنگ گدر وبلاد دوکله ..

کافی ، وای موزیب وزینتا

" اوزگورلك "

نره‌ده گلیور بو عکس لعنت ?

ما انده می خفقت لعیه‌م ?

کیدر بنجر ? بابامده آنتم !

(اشبرك) بو تمثیل قطعه‌سنی وجوده کتیرملک ایچونده شاعرك بلکیده دکنمری خط دستیله یازلمه اولان صحیفه‌لرنده بری :

Tarhan, Abdülhak Hâmit

عبدالحق حامد

اشبر

Eşber

منظوم

بر فاجعهٔ تاریخیه‌در .

مؤلف طرفندن برچوق جهتلری تعدیل وتصحیح ایدلمشدر .

(تمثیل قطعی)

طابعی (خلق) کتبخانه‌سی صاحبی

عبدالعزیز

استانبول

۱۳٤۱ - ۱۹۲۲

مطبعهٔ عامره

هر حق محفوظدر .

PL
248
T396E7
1922

1030601

مؤلفك مطبوع آثاری :

[١] ماجرای عشق . [٢] صبر و ثبات . [٣] ایچلی قیز . [٤] دختر هندو . [٥] نظیفه . [٦] نسترن . [٧] صحرا . [٨] طارق . [٩] تزر . [١٠] اشبر . [١١] بلده . [١٢] مقبر . [١٣] اولو . [١٤] حجله . [١٥] بونلر اودر . [١٦] بر سفیله‌نك حسب حالی . [١٧] زینب . [١٨] فینتن . [١٩] غرام (شهبال مجموعهٔ مصوره‌سنده تفرقه اولندی) . [٢٠] لیبرته (تورك یوردی مجموعه‌سنده تفرقه اولندی) . [٢١] ساردانا پال . [٢٢] والده‌م . [٢٣] ایلخان . [٢٤] طرخان . [٢٥] الهام وطن . [٢٦] طیفلر کچیدی . [٢٧] روحلر . [٢٨] مکتوبلر (ایکی جلد) . [٢٩] ابن موسی . [٣٠] یادکار حرب . [٣١] عبد الله الصغیر .

تمثیل قطعه‌سی مقدمه

اثیر ده،

بیلمه‌یزلری ایلمدم تماشا :
اشعارکه خالی ایتمه انشا

دیین اسکندر، ارسطودن تاریخ الوهیتی اوقومامش ایدی. اونك نزدنده جنت وجهنم خیاللری دنیایه کلمه‌مش؛ شیطانلر، ملکلر طوغمامش ایدیلر.

بونلر، مشکوك ومظلم، تورات ایله زبورده یاشایورلردی. سمای مصر ایله ارض فلسطین میانده دوچار مقابله ومخاصمه اولان قوای الهیه بو جهانکیرك منطقهٔ ادراکنه استیلا ایده‌مه‌مش و اولرینه غالب کله‌مه‌مش ایدی.

خطهٔ مصریه‌نك برکنارنده بیلمم ابقای نام ایدن می دیملی؟ . . - اون یدی کونده برشهر بنا ایده‌رك، اوکا کندی نامنی ویرن بو داهیه‌نك معبودی ده کندیسی ایدی دینله‌بیلیر. واونك جنتی بقا، جهنمی فنا، وزبانیلرله

ملكارى ذهننده‌كى دشمنلرله قلبنده‌كى طائفهٔ حسنا اولمق لازمگليبر . دارا ايله اشبرده ، روكزان ايله سومروده واقع اولديغى كبى .

هرحالده ربع مسكونك مسكن اصنام واوثان اولديغى وانسانلرك تماميله انسان اولماديغى زمانلرده اشبرده‌كى اسكندرك ديديگم نازلات سماويه‌دن بحث ايتمسى نابمحل وياخود نابتاريخدر . اسكندر بونلرى احتمال كه مكافات ومجازات وقباحت وصباحت مفهوملرينى مراد ايده‌رك ياد ايتمش اوليور . ذاتاً بو اشارت معنويه‌نك مدلول معقولى ده اودر ؛ آخرتك كى استقبال ديمك اولديغى كبى .

اشبر ابتداى امرده نظيفه كبى برپرده‌لك برفاجعه‌ايدى . مرحوم نامق كمال اوّلا اونى كورمش ، پك بكنمش ، هوراس دن مقتبس ديمش ؛ فقط غالبا براز مختصر بولمش ايدى .

كشمير حكمدارى ايله رفيقهٔ حكومتى اولان همشيره سنك تحت انحصاره آلدقلرى بوپردهٔ حماسته صوكره‌دن علاوهٔ مزخرفات ايدلمسى بوكا مبنى‌در .

اشبرك اك روحلى يرى واك جانلى پارچه‌سى بوپرده‌در ؛

اوده هوراس‌دن منعکسدر ؛ نستریه، لوسیه‌دن مقتبس اولدیغی کبی .

بو انعکاس ایله اقتباسك منبعلرینه مألاً نه‌قدر یاقین ویا اوزاق بولندیغنی، یاخود بوایکی گولگه‌نك صاحبلرینه موضوع اعتباریله نه‌درجه‌یه قدر مماثل اولدیغنی قارئین کرام تعیین بیورسون . بن او بیوك فرانسز شاعرینه بگزه‌مك ادعاسنده دگلم .

هوراس ولوسیه دینیلن بوقورنه‌ی هانه‌لرینی صحنه‌ده گورمه‌دم . اونلری پارسده ایکن اوقومش ، نستریه ی اوراده یازمش ، طبع ایتدیرمش، اثیری ایسه پارسدن عودتده ، معزول ایکن ، استانبولده یازمش‌ایدم .

نستریه پارسده‌کی مأموریتمك الغاسنه آلت اولمش ایدی.لوندره‌ده‌کی موقعمدن انفصاله زینب علت اولدیغی کبی. بوایکی اثرك ماجرای غریبی مؤثرك ترجمهٔ حالنه گیره‌بیلیر؛ حصه‌دارسرنوشتیدرلر . شریك سرگذشتیدرلر .

مرحوم کمال نستریه‌من پك اوقدر حظ ایتمه‌مشدی . هجا وزنیله تیاتروده موفق اولنه‌میه‌جغنه اونی دلیل گوسترمش ایدی . آنجق بنم موفق اولمایشم اووزنك

قصوری عدّ اولنه‌ماز . نجه ، نظمدن زیاده نثره بگزه‌ـ
دیکیچون ، وزن هجا صحنه‌ده دها بجا گورونور . وزن هجا
أوتمز ؛ عروض ایسه نغمه‌سرادر . اوپرانك حقی اولان
تغنّی برمکالمهٔ منظومه دیمك اولان غیرمنثور فاجعه‌لرلسانته
یاقیشماز . عروض وزنی ترجیح ایدنلر تیاترو شعرنده
اووزنك طنانیتنی حسّ ایتدیرمه‌ملی ، فائق عالی گبی
یازه‌بیلملی‌درلر . برازدها تنقیح ایله دیه‌جگم که، عروض
وزننده اولسه‌ده، منظوم بر تیاترو منثور اوقونه‌بیلملی‌در؛
اوبیوك صنعتكارك نديم تیاتروسنده اولدیغی گبی .

بوندن بر قاچ نمونه یادگار مرب اوبوننده واردر .
ایبرنه ونسترنه فاجعه‌لرنده‌ده ، فقط هجا وزننده اوله‌رق،
نثره مقارتی گوزتمش ایدم . بالادنه برسی نشیده‌سنه
گلنجه ، اوگا نه منظوم دینه‌بیلیر، نه منثور؛ هم مقفّادر،
هم قافیه‌سز . غیرمطبوع اولان جنون عشق تیاتروسنده
بونك برنظیری گوریله‌جك اولدیغی گبی .

اثیر مقدمه‌سنده بونلری یاد ایدیشم شونك ایچوندر كه
اثیر بونلره بگزه‌میور . واگر بگزه‌مش اولسه صحنه‌ده
اوقدر حایقیرمازایدی .

رجائی زاده مرحوم، مرحوم کمالك بکنیدیکی **اشبری** معقد بولمش و جداً متأسف اولمش ایدی . **سفریه ی** پك حقلی اوله‌رق تنقید ایتمش ؛ **نزری** چوق سومش وبوکون نام ونشانی قالمیان **زینب**ی اوندن اوّلکی آثارمك فوقنده کورمش ایدی . **والده‌م** اثرینی بالذّات مؤلّفك سائر آثارینه ترجیح ایتمکده اولدیغی کبی .

بیوك بر سیمای تاریخی اولان اسکندرك قارشیسنده‌کی شخص **اشبر** ایسه بر مخلوق خیالیدر . صوك پرده‌ده اوینایان بو خیال **اشبر**دن زیاده **هوراس**ك و بندن زیاده **قورنه‌ی**‌کدر . **مقبر**له **اولویه**وبنم بو قدیداثرلرمله رحمتلی ماتمه حیات تازه ویرن سلیمان نظیف و جناب شهاب الدین بك افندیلرك احیاکار قلملری اولدیغی کبی .

ویانه ، ١٦ اغستوس ١٩٢٢

عبد الحق حامد

اشب

اشخاص وقعه

اشبر . . . . کشمیر ملکی .

سومرو . . . . اشبرك همشیره سی ورفیقهٔ حکومتی .

اسکندر . . . . حکمدار مشهور .

روکزان . . . . دارانك قیزی ، اسکندرك نامزدی .

ارسطو . . . . . حکیم مشهور .

بطلمیوس
ملیاغروس
پارمنیون
کینوس
پریداس
پردیقاس
آمنتاس

} اسکندرك معیتنده سردارلر .

ستالکیس ، قراتروس ، آتالوس ، آرمیستون ، اکاریوس ، پروتوماحوس، وسائر امرا وضابطان اسکندر ، لشکر اسکندر ، لشکر اشبر، ساعیلر .

برنجی پرده

لاهور نواحیسنده بر محل . — تنهالق . — کیجه .

برنجی مجلس

اسکندر، صوکره ارسطو

اسکندر

خلق ایتسه‌م اسیرلرله لشکر،
محو ایلسه‌م اردولرله عسکر،
اولسه بکا هپ ملوك چاکر؛
جنسنجه او اقتدار منکر،
فوقنده اوچار طیور کمتر!..

آوازهٔ دهر ایکن طنینم،
کوردم او کا دگمیور انینم،
ملّتلره قارشی آهنینم،
بر آفته قارشی نازنینم.

آفت‌سه‌ده ای الاه، گوستر... [*]

بیلمم بکا آن‌می، شان‌می لازم؟..
گلبنمی، یا کهکشانمی لازم؟..
آغوش وفا نشانمی لازم؟..
بر پنجهٔ خونفشانمی لازم؟..
جانانمی گوزل، جهانمی خوشتر؟..

یافرش چمنده زلف زرّین،
یاتخت جهانده بوی نفرین،
ایشته ملك، ایشته خلد برّین!..
جنّتمی گوزل، ملکمی شیرین؟..
البتّه بری فراغت ایستر.

گلشن کبی در جهان، سورکسز:
بر گل قوپارلمیور أمکسز.
جنّت‌سه‌ده نیلیم ملکسز!..
بر فصل بهار اولور چیچکسز،
کولمزسه بکا او غنچهٔ تر.

---

[*] بورادہ تألیه ایتدیکی ژوپیتردر.

ع ٠ ع

ارسطو

بیلمم نه بو اختیار خلوت ؟..

اسکندر

وای!.. سزمیسکز؟.. بیوك مروت!..

ارسطو

اشعار اوقویوردیکز، ایشیتدم .

اسکندر

بر قاچ کیجه‌در که عادت ایتدم؛
بیلدیزلری ایله‌دم تماشا:
اشعارکه خالق ایتمش انشا!..

ارسطو

بر نظره‌ده بیك جهانی رؤیت؛
یعنی بوده بر موفقیت !..

اسکندر

آه کاش که بن الاه اولایدم!..
هپ بیلدیکمی همان بولایدم.
هر یرده کوروب او یاری البت،
هر لحظه ایدرایدم محبت!..

هم ایتمك ایچون محبّت ابراز ،
هرشیدن اونی ایدردم افراز!...

ارسطو

شمدی دخی نزدکزده موجود.

اسکندر

بر دُرگبی کیم دکیزده موجود !..

ارسطو

ایضاحه سزا بو بر افاده .

اسکندر

یعنی ایده مم بن استفاده .
ایتمش نه چیقار او، بحری مسکن
زیب سر دولتم دکلکن ؟..
اول تاجه بدل ، مثال اهرام،
سودا ایدییور سرمده آرام !...

ارسطو

ترویج مرامی ایتدی ایما .

اسکندر

برلشمك ایچون اونکله امّا

لازم گلیور همان بو ساعت
شهراه عزیمتمده رجعت .
پنجاب ایله سورگاه لاهور ،
کشمیر عظیم، او شهر مشهور ،
اشبرده بولنمق اوزره محضا ،
وضع ایله‌یه‌جك نکاحه امضا.

ارسطو

شایستهٔ باغ.کز دگل بو ،
بك سرت أسیور او باد خوشبو !..
غالب گله‌جك قوی‌یه حسنا :
لفظ ایله‌یه‌جك مألی افنا !..
دُور ایتمك ایچون عیونی فردن،
مهجور ایده‌جك سزی ظفردن !..

اسکندر

بالجمله محاسنی جهانك
حکمنده او حسن بی‌بهانك.
کیم اولسه بوگون او مهره مالك
اولمش صایی‌لیر سپهره مالك !..

دنیامی بنم او بر فرشته
بکمز تمکه مقتدر بهشته !..

ارسطو

اسکندر اونی جهنم ایتسین !..
طوفان بلایی شبنم ایتسین !..
اسکندر اوشاه عالم آرا ،
کسراره ایتمین مدارا ؛
عمرنده ، دگل دبیر وکاهن ،
اصنامه‌ده اولمیان مداهن ؛
صحرایی شبیه ایدوب مسیله ،
دریا قوشانان طلیعه‌سیله ؛
ابروسی ایدرکن ، اولسه پرچین ،
اهرامك ایچنده عصری تسجین ؛
شمشیری قیلارکن ، ایتسه ایما ،
چینی ، افغان وهندی یغما ؛
ماضی‌یی اعاده ، حالی ابقا ؛
مستقبل دهره سرعت القا ؛
گلزارك ایچنده ، مثل نسوان ،
معتادی اولوب‌ده میل الوان

اظهار ایله اقتطافه رغبت،
بر غنجه ایچون أگیلمز البت

اسکندر

نجه اونی چیلنمکده بر ذل !..

ارسطو

دهشتلی اولوردی اول تنزل،
مرّیخ ایندیور گبی فلکدن .

اسکندر

رؤیالرمه گیرن ملکدن
هیچ فرقی یوق آه او دلربانك!..

ارسطو

دلبُردهسی اولمایك صبانك ؛
اصلی آرانیرسه بر هوادر.

اسکندر

تضییق نفسده ناروادر .

ارسطو

ضبط ایتمیکز او حالده شهری :
احسان ایدیگز دیلرسه دهری !..

اسكندر

پیوسته دگلمی عشقه عامی؟..
رسطو بو سوزمله منفعلمی ؟..

ارسطو

دهره صاریلان بر اویله اژدر
آغوش نگاره‌می مقدّر؟..
گوردم سزی، نوره قائل اولدم؛
ظلمت گبی بلكه زائل اولدم .
باقدم سزه ، حقّه طاعت ایتدم ؛
وار اولدیغنه قناعت ایتدم .

اسكندر

آنجق بكا اك كوچوك اوموجود
اولدی بو بیوك جهانده مسجود.

ارسطو

هرشیده أولان اویولده معجز ،
بر دختره قارشی بویله عاجز ا..
مردان وغا گوررمی شایان،
اسكندری ده بولورسه گریان؟..

بن عنمنی ایلدمسه تزیید،
ایتمشدی اوده ذکامی تأیید.
هر عبرتی صورتندن آلدم؛
هر حکمتی سیرتندن آلدم.
بر حکمت اوّل اولدی ذاتی؛
خلّاقه محوّل اولدی ذاتی.
چشمم ایریشنجه اول جماله،
عقلم گذر ایلدی کماله:
بر وجه خدا نمایه دوشدی؛
گویا که زمین سمایه دوشدی.
اولسونمی او حسن نیم زنده
محراب اوکماله یر یوزنده؟..

اسکندر لطیفه ایله

اولسون، دیلرم، جهانده دائم،
خوبان جهان بنمله قائم.
یعنی دیلرم که اولدیغم یر،
فرمانم ایچنده لایُغَیر،
کوکبلر ایله محاط ومضبوط،

سکّان بروج عرشه مغبوط؛
هر صورت ایله بهشته بکزر؛
سیمین صولری، ترابی پرزر؛
هم خاکده، هم سماده حاضر،
بر یر اوله کائناته ناظر.

ارسطو

هر سمته مشتمل نگاهك،
دونسون، دی، اولینپه جیشگاهك. [*]

اسکندر جدی

دونسه بو جهان، مثال دولاب،
هر حادثه اولسه عین سیلاب،
بن بر قایایم که طوپمام اصلا!..
طوفان یاپارم بن اوندن اعلا!..
گونلر طوغورر بنم لیالم!..
ییلدیزلر ایچنده در خیالم!..

[*] اولینپ Olympe ماکدونیا ایله تسالیا آراسنده بر طاغ که یونان قدیمك افسانه‌لرنده آلهه‌لرك اقامتگاهی ایدی. طابع

یرلرده اولوبده اضطراری،
برقیزده بولورمی هیچ قراری ؟..

ارسطو

اسکندری شیمدی کوردم ایشته !..
بر گوزله باقار اوخوب وزشته.

اسکندر

اجرام سپهر هپ سوکولسه،
لشکر لشکر ملك دوکولسه،
حسن اولسه یسار ایله یمینم
اولماز بکا سدراه، امینم.

ارسطو

شبرله سفر دیمك مقرّر.

اسکندر

دلبرله ظفر دیمك مقرّر.

ارسطو

بر اویله بیوك گوکلده سودا
غیبوبت ایدر، کیم ایتسه اهدا.

نسوانه يارارمى برج باورو؟..
آتش ايچنه گيررمى سومرو؟..

اسكندر

بر برق ايله بر پرئ دلبر ،
قائم ياسحابده برابر.

ارسطو

بر لكده ايدرسه ده اقامت،
بوقدر او فرشته‌دن علامت.
آنجق ينه بر قدر نمايان،
جسمى ملكك عدمله سيّان. [*]

اسكندر

حقّك وار ارسطو ايتدم اقرار.

[*] مطبوع نسخه‌نك كنارينه مؤلف طرفندن اخيراً علاوه ايدلمش شو سطرلرى عيناً نقل ايتمكى مناسب كوردك:
بولوندرده شيمشكده، ملكده برابر فرصه اولمقده ايسه‌ده ، دائما شيمشك كورونورده ملك كورونمز ديمك اولاجق.

ارسطو

لازمده دگل بوسوزده اصرار.
حسنیله نشانلیگز زبانزد:
بخشایش پاك ربّ ایزد...

پرده.

برنجی پرده یه علاوه اولی

ینه لاهور حوالیسندن برموقع .- تنها .- سحر .

برنجی مجلس

روکنزان یالکز

برعالمه ایلدك كه رحلت،
موجودینه منقلبدی وصلت،
هم وار ایدی، هم ده یوقدی مهلت ،
جانان ایدی سربسر او حالت ،
شایسته دیسه‌م: جهانه دیدار ..

اخترلر ایدردی زیر وبالا،
افکارمی آسمانه اعلا؛
برلیله ایدی علی الاعلی،
عالم طولو محشر معلا ،
هرشی اولیور ایدی بدیدار.

آزاده رسوم انجمندن،
اولمشدی نشیمنم چمندن؛

بر بستره یاتمشم سمندن،
مشعل باش اوجده یاسمندن،

رؤیاده ایدم، ولیك بیدار.

ماندهٔ کسوت تزوّج،
باقدم چمن اولدی پر تموّج،
انوار ایله کوه ایدوب تتوّج،
کوڭلم دییه ایلدم تهوّج، [*]

قیلمقده ایدم توجّه دار.

همرنك شفق، فریح وشادان،
بر برجه مشابه اولدی بلدان؛
صاندم که او برجه دوشدی، خندان،
نور نظر جناب یزدان... [۱]

گلمش یانمه مگر سه‌دلدار!..

مهتابده اول فرشته پیکر
بر نورك ایچنده نور دیگر.

---

[*] تهوج یرینه تهیج ده دینه‌بیلیردی. ع ح

[۱] یزدان دیدیکی زردشتدر. " "

زردشت دیمك بنی اسیر گر ،
دنیایی یاقاردی اول ستمگر ،
تأثیری اولایدی نوری مقدار!..

اشکفتهٔ نازایدی دهانی ،
برغنجه کبی ؛ فقط نهانی .
باقدم ینه اویله نا کهانی ،
غیب اولدی او آله جهانی ؛
چیقدی باشمه بخارا کدار .

دریای غموم جوش برجوش ،
دنیالری ایلدم فراموش .
مجنون کبی بن مگرسه بیهوش ،
اول آفتی ایتمشم درآغوش ،
روحم بیله اولمامش خبردار !..

بیلمم ایکیمزده بر دومانده
اوچمقده ایدکمی آسمانده ؟..
قالدم متحیراً گمانده ؛
مولامی اونوتدم اول زمانده ،
جان ودلم اولدی وقف دیدار .

بردن او دخی تغیّر ایتدی ،
فولادینی آتشم أریتدی .
رنك رخی ، گوردم ، اوچدی ، گیتدی ؛
حسنی قالەرق ، وجودی بیتدی :
مه غائب وتابشی نمودار !..

مهتاب ایدی ، صانکە نیم مهتاب ؛
تابندە ایدی او ، هم دە بیتاب ...
بیتاب اوقدر کە کرم شبتاب .
أویدم هیجانلە ایتدی پرتاب ،
خوابیدە ایمش او روح بیدار !..

قیزدی ، اوطانوب ، عجائب اولدی ؛
اظهار جمالە تائب اولدی .
صاندم کە شب رغائب اولدی . [*]
گیسوسی ایچندە غائب اولدی ؛
لایقدی بنی قیلایدی بردار !.. [۱]

---

[*] بورادە شب رغائبك مسرت کیجەسی معناسنە استعمالی تجویز اولندی.
ع . ح

[۱] اسکندرك صاچلری اوزون اولدیغنە اشارتدر. « »

برنجی پرده‌یه علاوهٔ ثانیه

بنه اوجوارده برتنهابیکاه دلنشین . — سحر .

مجلس اول

سومرو — دوکره — روکزان

سومرو

آهسته روان نسیم گلبیز ،
اصواتی‌ده ایتزدی تهزیز ؛
خاموش ایدی نالهٔ سحرخیز ،
برصحبت ایدی سکونت انگیز ،
خوش یاتمشیدق چمنده بخواب !..

چوکمشدی هوایه رنك سنبل
هرغنجه ویرردی نشئهٔ مل ،
گیرمش ایدی جویباره بلبل .
صاندم که ایدر تبسّم اول گل ،
اورمش یوزینه مکرسه مهتاب !..

بر فيض لطيفى واركه ، بيلمم !..
چشممدن آقان سرشك پرسم ،
وجهنده طورووردى عين شبنم ؛
لب بسته ايكن او شوخ گلفم ،
دندانى اولووردى درّ نایاب .

كچمزدى او غنچه گلشنندن ،
خشنود ایدى يعنى مسكنندن ؛
رنك آور ايدى نشيمنندن ،
ايتمزدى گذار گردننندن ،
لعلنده طورووردى بادهٔ ناب.

هم عالمى فتح مطلبنده ،
هم نازك او رتبه مشربنده ؛
كيم نصفى قالير ايكن لبنده ،
بر نصفى ده زير غبغبنده ، .
يك جرعه ايله دوشردى بيتاب !..

اولدقچه قريب بزم عشرت ،
رخسارينى ستر ايدردى حمرت ؛
صان حمرت ايدردى كسب صورت ؛

چشمانه کلوب نقاب حیرت ،
کوردمزدی او نازنینی احباب .

میدن قیزاروب او وجه محزون ،
گویا که اولور حجابی افزون .
عرض ایلر ، ایدوب اونکله مشحون ،
مینای تهی بی جام گلگون :
بر بوسه دیملك او عین نوشاب .

گلبوسهٔ التفاتی گویا
اول صورت ایله ایدردی ایما ؛
بن ده بوکا قارشی ، بی محابا ،
قیلمقله پیابی عرض صهبا
سوزدلمی ایدردم اشراب .

اول شاه جهانی ذات یزدان [*]
قیلمش بو جهانده شاه خوبان ؛
ویران جلالی حسن ایران ،
نالان غضبیله ملك افغان ،
قالسه نوله پنجه‌سنده پنجاب ؟..

[*] بزدانه دیدیکی بر ماهدر .

ع . ح

وجهی گورونوردی اخترنده؛
اکلیل ایدی کوکبی سرنده؛
بختی یازیلیدی افسرنده؛
ظاهردی جمال هر یرنده،

اشیاده مثال ربّ الارباب.

بن همدم ایدم او مهله برشب؛
اولمشدم او نور ایله لبالب؛
کلمشدی وجوده روح مطلب؛
خورشید ایدی طالعمده کوکب،

مهتاب ایدی عالمنده شبتاب!..

اول شعلهٔ دلفریبی گویا
کسب ایتمکه سربسر مهیّا،
ناظر طورویوردی جمله اشیا؛
اولمشدی بکا رقیب دنیا،

اسکندر ایدی نه لازم اطناب!..

روکزان خودبخود

دقّتده دوامی اول جماله
بخش ایتمه ده قوّت احتماله!..

بر کون ایده جك بو بی نجابت
رو کزانه ده غالبا رقابت !..
موقعلری عاشقانه موقع ،
ـ معشوقانه دیسه‌م‌ده واقع ـ
اولمش ایدیلر چنده همدم !..
ایلرمی بوکا تحمّل آدم ؟..
ایشته بنه، کیم بیلیر، نه‌بکلر؟..
موعدلری هپ‌ده بویله یرلر !..
بیلمم که نه‌وار میانلرنده ؟..
هیچ کیمسه‌ده یوقدی یانلرنده!..
فکری ایله ظاهر اولدی غیرت،
البتّه دکشملی بوصورت !..
ناقصمی یا بنده شان ایله آن!..
بن، باق، چکه‌م بوحالی بر آن!..
البتّه بوزولملی بوالفت،
مطلق بنی سوملی او آفت !...
الآن ایدرم جهانی سوزان.

سوصوی‌یه تقرب ایدرك

دلبر ملکم، نه‌در بو؟...

سومرو — متلاشیانه

روکزان !..

روکزان

تنها تنها نه‌در بو عالم؟..

سومرو

ظنّم سکا واصل اولدی ناله‌م .

روکزان

بر شعر ایدی طویدیغم، مصنّی .

سومرو

بر آه ایدی ایتدیکم، مقنّی .

روکزان

کیمدر عجبا سبب او آهه؟..

سومرو

اسبانی صورملی الاهه!..

روکزان

حکمنده ایکن بتون خلایق ،

بر آلهه‌یه کدر نه‌لایق ؟..

امر ایتسه فرشتهٔ فصوله

بیك صبح صفا کلیر حصوله .

خورشید امل اولوب شتابان ،
ایا مکنزی ایدردی تابان .

سومرو

سوداسی نی ، اولنجه قسمت ،
اسحق گبی ایتدی وقف ظلمت .
اسحق گبی دردمی ایدوب یاد ،
قیلمق ایچون ازواده فریاد ،
هر شیده سکوته مائل اولدم ؛
آهمله زواله قائل اولدم .
آرامگهم نهال زیتون ،
دیدار لطیف صلحه مفتون. [*]

روکزان

یمش سزی خصمکز أمکسز .
تسلیم اولهجقسکز دیمك سز .

سومرو

یمش نی آه او تا ازلدن ،

[*] زیتون اوروپالیلرجه منالقدیم صلح و مسالمتك رمز وعلامتیدر .
طابع

عزمندن سپهر لم یزلده !..
ناهید تضاده قسمت اولمش ،
گویا او زمان بو آی طوتولمش !..

روکزان   برازهضم ایله

محزون یوزکز او ماه مغبر !..
واقفمی بو سوزِ قلبه اشبر ؟..
ناموسنی ایتمیك فراموش ،
ایلر اونی خونکنزله خاموش !..

سومرو

ایشته او زمان قوپار قیامت !..
هپ طوغدیغنه ایدر ندامت .
دریاکبی جوش ایدرده قانلر ،
عالملر اولور باتوب چیقانلر .
اسکندر اولورده آخذثار ،
لماقاز بوجهانده هنددن آثار .
لایق شوکه عرض ایدوب اخوّت ،
اولسون اوده نائل فتوّت .

روکنزان   حدتلیجه

ایلرمی هیچ اول دلیر مشهور ،

بر نفسی ایچون فدای جمهور ؟..
همشیره‌سی‌ده بویولده حتی
البتّه اولور اونکله همتا.
معشوقنه مالك اولمق اوزره مالك،
اولماز اوره سقیمه سالك.
کوستردیکی سوزش اولسه مشتد
هم خائن اولور او، هم‌ده مرتد!..

سومرو

میل ایتدی بنم کبی غریبه؛
مشعل او ضیای دلفریبه،
تا حشره قدر یانار بو کوزلر.

روکزان

حیران ایدییور بنی بو سوزلر.
سوداکبی عهدیکز سورکمز؛
شایسته صایلسه کز یورکمز.
ملکی ایده‌جك اولورسه تسخیر،
ایتمکله اونی یولنده تأخیر،
حرب ایتمك ایدی مرام اقصا؛
عهد ایلدیکزدی مز؛ خصوصا

اسکندره بن خبر گوتوردم !..

سومرو

پیمانه نه دیمك ؟.. اوشاهی گوردم .
مزج اولدی ایچمده کفر وایمان ؛
برلشدی گوزمده درد و درمان !..

روکزان — بردن بره پاولایه‌رق

اویله‌یسه گه‌برمه‌در وظیفه‌ك !..
برلشمش اولور دوشه‌کله مدفن .

سومرو — متحیر ومتهور

شدت نه‌دن ایلیور پانشأت ؟..
حدکمی سنك بو یولده جرأت ؟..
سن کیم اولیورسك ؟..

روکزان — متمدح

اصلی کسرا ،
همشیرهٔ حاکم بخارا ،
میدان قتالدن گریزان ،
دارا قیزی‌یم ، آدم‌ده روکزان .

سومرو

سنمی ؟..

روکنزان

قولکز!...

سومرو

بنم ندیمه‌م؟..

روکنزان

سلطانه ایدی کنیهٔ قدیمه‌م؛
سلطان اوله‌جق ینه قریباً!..
سندن هله چوق شرفلی‌یم بن،
کلشنده مثال نور خورشید،
مسطور یوزمده نام جمشید!..

سومرو

جمشید قیزی، آمان!.. نه دیرسك؟..

روکنزان

یادختر رزمی ظن ایدرسك؟..

سومرو

آ کلات بو نه دور استحاله؟..
باعث نه بو انقلاب حاله؟..
قصدك نه ایدی مجاورتدن،

کشمیره قدر مهاجرتدن ؟..
هم ترك وطنله عزم غربت ،
هم صوکره بزمله کسب نسبت ؟..
برجاریه‌یم دییوب مقدّم ،
خدمتله سرایمزده بردم ،
احراز نگاه محرمیّت ،
ابراز وظیفهٔ حمیت ؛
هرشیده بزه اطاعهٔ رام ،
هریرده بزمله سیر و آرام ؛
هجران ووصالده هم افکار ،
معشوقی بزمله یاد وتذکار ؛
بزدن ایده‌رك بوکون شکایت ،
دارا قیزی‌یم دیئلك نهایت !..
اوّل نه‌ایدی ؟.. نه‌در بواقرار ؟..
آ کلات بزه ؛ ایتمه کتم اسرار .

روکنزان

وقتا که ـ ایاس ـ ده جنك برجنك ،
کسری ایله قیصر ایتدیلر جنك ،
عفریت شفق لقای هیجا

اسکندری ایتدی پای بر جا ؛
هجران ایله آیریلوب پدردن ،
رهیاب فرار ایدم کدردن .
بیلمم که نه یه مشابهتده ،
غوغا اولیوردی هر جهتده '..
صحرا صحرا تباعد ایتدم ،
آهو کبی هب خطایه کیتدم .
آلمشدی ره فراری صیاد ،
طاغدن ، درەدن کلیردی فریاد !..
ظلمت کبی سربسر سواری ،
طوتمشدی جیوشی هرجواری .
فرسخ فرسخ قوشوب اوزالدم ،
آنجق ینه ایچلرنده قالدم !..
اسکندر ، او پیکر ستمکار ،
اول دائرەنك ایچنده پیکار .
قیصر ایدی رومه ، چینه خاقان ؛ [*]

[*] اسکندر چینه کیتمدیسەده تبعەسی کندیسنه خاقانه عنوانی‌ده ویرەشلردی .

ع ع

کسری ایدی فرسه، مصره سلطان .
خان شمدی وصوکره ساردانا پپال ؛
فرعون بوکون، یارین‌ده چپال .
سوق ایلر ایدی او صاحب‌نام،
ایرانه لهیب، رومه اصنام ؛
تورانه غلا وترکه صرصر،
افغانه وبا ورومه قیصر !..
آتشکده‌لر اونك یوزندن،
بی‌فرق ایدی میتك گوزندن .
آوازه‌سنی ایدنجه ادخال،
لرزان اوله‌رق دوشردی تخال .
کاهی نظرم مدید اولوردی ؛
ماضی دونه‌رك بدید اولوردی .
بن وقت سحر قیاس ایدردم
کوره‌طوغری دیبوب یورور، گیدردم .
خندان ایدی مادرم سمادن،
بر مرتبهٔ جهانمادن .
کاهی پدرم اوکا معاقب،
مانند شهاب اولوردی ثاقب .

روكزانه !.. دير ايدى حزين بر آواز ؛
روحم ايده جك اولوردى پرواز .
سونمش ايدى اخترى گورووردم ؛
زردشتى‌ده مشترى گورووردم !..
يكديگرينه هجوم مطلب ؛
شمشير بدست وجان برلب ،
كسرى ايله قيصرى گورووردم ؛
دنيا ايله محشرى گورووردم .
يكديگره هم او هم بو غالب ؛
طوفان سرشك وخونه طالب .
گويا كه خديو صورتنده ،
ياخود ايكى ديو صورتنده .
بالجمله وقايع زمانه
ترسيم اولنوردى آسمانه .
قيلمقله بنى جناب زردشت
سيّاح جبل ، سفر بر دشت ،
قطع ايلدم اول قدر مسافة ؛
ياقلاشمادى منزل مكافاة .
هر نرده براز قرار ايدرسه‌م ،

هانکی جهته فرار ایدرسه‌م،
قارشیمده طورووردی موکبیله؛
صانکه یاریشیردی کوکبیله!..
* هم بحرده، هم دموعده کوردم؛
* مغربده باقوب طلوعده کوردم. [*]
کلدکجه حضورینه مقابل،
سیّاره اولووردی برج بابل.
افلاك قدر بیووردی مهتاب؛
مهتابه نظیر اولووردی شبتاب.
یرده اهرام، کوکده اجرام
اولمشدی او شاهه جای آرام.
دنیاده جنودینی کورووردم؛
بالاده وجودینی کورووردم.
هر یرده او شهسوار قاهر
خورشید کبی اولووردی ظاهر.
بعضاً بکا منعطف نگاهی،

[*] بورادهکی زحافلری مؤلف بالالتزام تجویز ایتمش. محاسنی قیود موضوعه‌نك تحکمندن قورتارمق شاعر اعظمزك حسنات قلمیه‌سندن بریدر.

طابع

بر قطره اولوردی جلوه کاهی . [*]
هر کس باقیوردی والهانه ،
ناظردی بودهره آلهانه .
الك صوکره گلوب دیار هنده ،
قالدم ینه بن نظر کهنده .
بیستون دییه درد بی حسابم ،
اوندن سکااولدی انتسابم .
کورمکده یم ایشته ، بالتحیر ،
حالم ینه ایتمه مش تغیر :
قیلدی بنی اول مه فروزا
تا اسفل سافلینده سوزان !..
نزدکده ده بیتمیوب او افکار ،
اسکندره داثر اولدی اذکار .

[*] بورادهکی قطره دن مقصدینی ایضاح ایتمسنی رجا ایدن برسؤال طابعه شاعر شوحاشیه ایله جواب ویرییور :

دوکزانه کندیسنی بر قطره عد ایده رك ، بر استصغار محو نظارانه ده بولنیور . و اسکندرك ذره لرده کوروننه عظمت الهیه تجلیسنده بولندیغنی ایما ایدییور .

کوردك اونی زائد اولدی هر شی ؛
دیدارینه عائد اولدی هر شی .
کرّات ایله ویردیگك سفارت ،
ایتدیردی بکا اونی زیارت .
عزممده بهشت اولوردی برزخ ؛
عودتده چمن گلیردی دوزخ .
گچکین کچکین قوشوب گیدرکن ،
آرقه‌مده گوزم ، دونردم أرکن .
گیتدکجه فزون اولوردی دردم ؛
ممنون اوله‌رق فقط گیدردم .
یوقدی خبرم نه ایتدیگمدن ،
کیمدن کیمه ایلچی گیتدیگمدن !..
عقلم باشمه گلنجه ، ناگاه ،
اولدم هله علتمدن آگاه :
وقتیله مگر غریب روکزان ،
ظنّی گبی اولمامش گریزان ؛
گچمش نیجه فصللر ، خبرسز ،
گه میوه‌لی ، گاه برك و برسز .
ذلّت گچوب اشتهار گلمش ؛

بحران گیدەرك بهار گلمش .
بر گلشنه بگزەمش دە مرعا ،
بن اوناممشم خبیر قطعا .
روکزان او زمان فرار ایدرکن ،
نزدگەده بو کون قرار ایدرکن ،
ایلچیسی اولور ایکن بو شهرك ،
بیچارە ، او شهریار دهرك
جیشندە اسیر ایمش مگرسه !..
ـ مفتونی قیاس ایدك ، دگرسه !.. ـ

سومرو

مفتونیمی !.. سنمی ؟..

روکزان

بن !..

سومرو (رهرخند ایله)

عجائب !..

روکزان

مضحك ، بو نه صحنهٔ غرائب !..
آنجق بو بنم ایچون تنزّل !..

سومرو تهقهه ایدر .

زائد هله خندهٔ تهزّل ؛
هم بلکه ایدر بکایی انتاج !..

سومرو

نجه‌مده بنم باشکده‌کی تاج .
جمشید قیزی مقیّدمدر ؛
آزاد ایده‌جك بنم یدمدر .
اوچمش ، گیتمش همای اقبال ؛
دوشمش بو حضیض خاکه شهبال .
شمدی نه باباك ، نه قاردشك وار ؛
دگمز بو مفاخر نه اطوار !..
ایلرمی او شه ، بولوب ده نوبت ،
هیچ بن وار ایکن سکا محبّت ؟..
زردشتکه نجه‌زن براهام ،
کیفمجه ایدر بو کاری اتمام !..

روکزان

* میل ایتمسنی عسیرمی صاندك ؟..
* کرچك بنی سن اسیرمی صاندك ؟.. [*]

---

[*] بوایکی مصراعده‌کی زحافلر ایچون قرق اوچنجی صحیفه‌ده‌کی حاشیه‌یه مراجعت .

طابع

کل اولما امین اسارتمدن !..
ظالمی دکل جسارتمدن ؟..
هیچ گورمه‌میسك یا کوزلرمده ؟..
ایما دخی یوقمی سورلرمده ؟..
سندن داها آنلی ، شانلی‌یم بن ؛
اسکندره‌ده نشانلی‌یم بن !..

سومرو

سنمی ؟..

روکزان

نه‌دن ایتدیکز یالوزه ؟..

سومرو

زیرا اوقدر صوغوق بومرزه !..

روکزان

چیقمقدی مرام تخت رومه ،
نزدکده سبب بو سر فرومه !..
امر ایتسه ، اسیری ، اول پری‌زاد
ایلرسنی برقلیجله آزاد .
اولسه‌لکده ، یا اولماسه‌لکده قائل ،

روکزان اوله جق او شاهه نائل .
ایتسه‌ڭده ، یا ایتمسه‌ڭده غوغا ،
قیصر سنی ایسته‌مز ....

سومرو

دریغا !..
بیچاره قادین تجنّن ایتمش !..

کوله‌رك

جنّتده ایسه تفنّن ایتمش !..
سوزان حسد او قلب حاسد ،
اوندن کلیور بو عشق فاسد .

کولدکدن صوکره

آنجق ینه احتیاط لازم ؛
بالذّات اولالم حضوره عازم .

پرده .

ایكنجی پرده

لاهور جوارنده اسكندرك قرارگاهده چادری

برنجی مجلس

اسكندر، سومرو

اسكندر

دائم دكل اسكی مژده برلر ؛
غایت كوتو آلدیغم خبرلر .
طویدم كه برادركده گویا
حربه اولیور ایمش مهیّا .

سومرو

اقبالكی ایلمشلر اخبار .
ظاهر كه اونك نصیبی ادبار ؛
نصرت ده سنك مقدّر كدر .

اسكندر

لكن آجیرم برادر كدر .

تأييد دوام صلحه محضا
سنسڭ ايده‌جك او مردی ارضا .
اخطار ايديور ، قناعت ايتسين ؛
جنك ايتميه‌لم ، اطاعت ايتسين .
ناحق يره ، سويله ، آقماسين قان .
محجوب اوطورور غضبله قالقان .
هيچ عبرتی يوقمی شهرتمدن ؟..
غافلمی او يوقسه قدرتمدن .

سومرو

قارشی طوره‌جقسه ، نجه ، حقلی .

اسكندر

يوق فرض اولنور اوحالده عقلی .

كوله‌لك

قارشی طوره‌جق ؛ فقط قازانماز !..
سركش گزن اوله‌دن اوزانماز .

سومرو

تاجی دوشه‌جك ، نه‌ياپسون اشبر ؟..

نفسی کوچوك ؛ امّا حقّی اکبر .
هر عاجزی هر قوی اورورمی ؟.
اورسوره دییه‌لم ؛ زبون طورورمی ؟..
سن ملکنه گیر او ناتوانك ،
املاکنی آلده بی نوانك ،
هم صوکره اطاعت امر ایت ، اعلا !..

کوله

غالبسك اونك ایچونمی ؟..

اسکندر

اصلا !..
مقصودم ازالهٔ خللدر .

سومرو — خندان

توحید روابط مللدر !..

اسکندر

سنجه املم دگل یا پنهان :
پك چوق گلیور جهانه شاهان .

سومرو

اشبر ، او یکانهٔ زماندر ؛

قاردشمه دییه سویله‌مم ، یماندر!..

اسکندر

نزدمده فضائلی مسلّم .

سومرو

اك صوکره سنك اولوب‌ده عالم ،

هر سوینه ایلسه‌ڭ اصابت ،

سندن او ینه چکنمز البت . —

حرب ایسته‌میورسه‌ڭ ، ایتمه شدّت .

سردارلره ویر امر عودت ؛

نجابه گیدن طلیعه دونسون .

اسکندر

دونسون‌ده برادرڭ او گونسون !..

مکانتله

نفسمجه نم دگل نم بو دعوام ؛

مقصود هپ اتحاد اقوام؛

املا کمه اولسه ملکی مربوط
البتّه اولور اداره مضبوط .

سومرو — خندان

الآن بو حریق اولمماز اطفا .

اسکندر

فکر مجه بنم ، نه لازم اخفا !..
بر پادشه آلویرر جهانه .

سومرو

فتح ایتمك ایچون نه خوش بهانه !..

اسکندر

بن فتح جهان عزیمنده ،
ربط ایلمدمی رومی هنده ؟..
دریالری ایتمدمی تزویج ،
شاهقلری قیلمادمی تتویج ؟..
اولدی ، طاشنوب علوم یونان ،
نورستهٔ هنده عین جانان ؛
ایتدی ، دوکیلوب لطائف سند ،

علاّمهٔ رومی عاشق رند .
آز چوق نفس آلدی اهل عرفان ؛
میل هوس ایتدی فیلسوفان .
دوشدی ، ایشی ختم ایدنجه اردو ،
هر برأره برنکار هندو .
برده بکا گل ؛ یابن نه بولدم ؟..
سلطان جماله نائل اولدم !..
بن ملکنی آلدم اوندن ؛ امّا
افکارمی ده او ایتدی یغما .
قیلمقله بکا نگاهی رغبت ،
دنیا قدر ایلدم محبّت !..

دقتله سومرویه باقار ؛ سومرو دوشونور .

اسکندره ، بویله آنلی شانلی ،
دنیاگبی سن ده اول نشانلی .

سومرو

سلطان جمال !.. عجب او کیمدر ؟..

اسکندر

سومز بنی ؛ چونکه سودیگمدر .

سومرو

روكنزانمى ؟..

اسكندر

خاير !.. تجاهل ايتمه .

سومرو

اويله‌يسه ، صاقين ، تأهّل ايتمه .
دنیا دبدیکك نشانلیدن کچ .

اسكندر

امرك گوزل ؛ امّا آه ، بك کچ !..
دينمزسه‌ده بالتمّام او جسماً ،
آغوشمه داخل اولدى قسماً ؛
وعد ايلر ايكن تمامى خلاّق ،
جائزمى اولور او قسمى اطلاق ؟..

سومرو

لكن كوتودر مزاج عالم .

اسكندر

اصلاحى ديمك طريق اسلم .

سومرو

مقصودك اولنجه شانلی بر نام ،
لایقمی قیرلدی بونجه اصنام ؟..
لایقمی خراب اولوب معابد ،
معبودینه حسرت اولدی عابد ؟..
لایقمی جواهر براهما ،
امر کله سنك ایدلدی یغما ؟..
موجب نه ، سوروب برهمنانی ،
سدّ ایتمه‌ده عالمه جنانی ؟..
بر حرب آچه‌رق ، گلوب بو قیشده ،
موجب نه ممالکی یاقیشده ؟..
لایقمی ، سکا دوشرکن امداد ،
بیکس ضعفایه حصر بیداد ؟..
لایقمی ، ایدوی قوب بی توقیر ،
بی قدرت اولان ملوکی تحقیر ؟..
دینك بو کامی دلالت ایلر ؟..
نام آلمامیدر عجب بوشیلر ؟..
یوقسه بومی اتحاد ادیان ؟..
لطفاً بکا قیل بو سرّی اتیان .

سزجه بومیدر جهانی اعمار ؟..

اسکندر — براز دلگیر

أولمك دیلەمزمی بعض بیمار ؟..
بعضاً ده بلاد اولورسه ویران ،
تخریب اولور اونده محض عمران .
مقصد نه‌فقط بونی صوروشدن ؟..

سومرو

واز کچ شو برادری اوروشدن .

اسکندر

لازمی ایدی بو سرزنشلر ؟..
حقسزمی عجب او سویلنشلر ؟..
عندکده سنك دگلسه لازم ،
الزم صاییلیر بونطق ملزم !..

اسکندر چین جبین کوستر.

آنجق بن ، او حق ایله برابر ،
راضی دکلم ، سن اولما مغبر !..
سوداك ایله سومرو بیقرارك ؛
خاك ایلر اونی بو اغبرارك !..

گولدکجه شفق مثال او چهره ،
بر مطلع دَور اولور بودهره .
بر چین جبین ایدرسه اظهار ،
پیرَوْ ، غضب جناب قهّار .
هر نطق ایله هر نظارتکدن ،
هر وضع ایله هر اشارتکدن ،
دهشتلی بر انقلاب اولور هپ ؛
باقی گورونن فنا بولور هپ !..
سوم‌رو !.. سکا انقیاد ایدر او ؛
سن آتشه یوللاسه‌ڭ گیدر او .

اسکندر رفته‌رفته کولومسر .

الطافکه اولماسه‌یدی مغرور ،
تا حشره قدر یاتیردی محرور !..

آرامدن صوکره

اولمازسه شریك دولتکله ،
دلسیر اوله‌مازسه وصلتکله ،
راحت بوله‌ماز اونك خیالی ؛

پر ظلمت يأس اولور ليالى !..

تقرب كنان وزمينه زانونهان

ايا مى كچر هپ آغلايشله .
گل ، قاردشمى بكا باغشلا !..

اسكندر اقامه ايله

قالق ، ايتمه عبث يره تظلّم .
بيهوده در ايتديكك تأ لّم .

سومرو

اوّل ، كوره لم ، سن اول جهانگير ؛
كشميره ده صوكره حمله ايت ، گير .

اسكندر

اولماز ؛ دونه مم بو نيّتمدن .

سومرو

بن ده گچه مم حميّتمدن .

اسكندر

بن تابع امرك ؛ آه لكن

کورمم بو رجاکی امر ممکن .

سومرو

ظاهرسه‌ده نجه اصل وفصلك ،
ذاتکده اولایدی مهر اصلك
بر ذرّهٔ مرحمتله مجبول ،
البت بو رجام اولوردی مقبول .

بردن فوران ایله

آرتق یتشیر بو قهر وتدمیر !..
آزاد اولسون اسیر کشمیر !..
هیچ اولمیه‌رق برادر آگاه ،
دیوانکه کلدم ایشته ناگاه .
اون بش کونی کچدی التجامز ؛
مردود اولیور ینه رجامز .
آنجق بونیاز اولایدی مردود ،
بلکه اسفم اولوردی محدود ؛
لکن او رجا دکل مجرّد ،
عشقم‌ده ایدلدی بغتةً رد :
یعنی سکا کوکلم اولدی مائل .

برقارشیلغه دگل او نائل .
گیردم یانکه، بولوب وسیله ،
حرب ایلەمك شریطەسیله .
ایتدم سکا عرض میل الفت ؛
گوردڭ اونی ناروای عفت .
مشروعنی ایسترم وصالڭ ؛
دائم ینه بندن انفصالڭ .
تطییبمه گوکلڭ اولسه قائل
غوغا اەلی اولوردی زائل .
دشمن اولوب ایتمەدنسه غوغا ،
دشمنلکی کورمك اوزره ملغا
سودم سنی جان ودلدن ایشته !..
اولسەڭ نەوار اشیره انشته ؟..

اسکندر

آ کلاتدی بوفکری بحث سابق .
مقصودمه مقصدڭ مطابق .
بنده سکا عاشقم : بودرکار ...
درکارکه ایلمزسڭ انکار .

فصل گلی ، موسم ربیعی
بایقوش ده پسند ایدر طبیعی .
فصل گل : اونی وصاله بگزه‌ت ؛
قوش بیل بنی مستعدّ لذّت
وجهلك بکا نشیئهٔ صباحی ؛
خنده‌لڭ اوصفانڭ الڭ مباحی .
صوتڭ هله نغمهٔ صبادر ...
بیلسه‌لڭ او صدا نه دلربادر !..
گوگلرده نغمسرا براختر ،
اوندن اوله‌مازدی بجه خوشتر .
حسنڭ هله ، عین صبح کاذب ،
کاذب ، ینه انتظاری جاذب .
لازمی مکرّراً بیانی ؟..
بن آملی یم بو آشیانی .
حیفا که شرائطڭ گراندر !..

براز صوکره

اسکندره سومرو حکمراندر .
عالمده ، قدر ایدوب میسّر ،

اسكندرك اولمالی سراسر .
بخش ايلر او آنده سور شادی
البتّه بو عقدەيه كشادی .
اسكندره سن اولونجه همسر ،
طاقسه ياراشير او چفته افسر ؛
فرمان ايده‌رك شهنشهانه ،
مالك صايیلير ايكی جهانه .
هرشیٔ او زمان اولور ميسّر ...
آنجق اوزمان يوزم كولومسر !..

سومرو

ايتسه‌لكده بوعالمی مسخّر ،
يوز بيك دها وار جهان آخر .
مشكل اوزرنده وضع بنيان ؛
آنجق سكا دوردن نمايان .

اسكندر

اولسه‌يدی طبيعتمده قدرت ،
ويرسه‌يدی او اقتداری فطرت ،
بن عالمی آلوب گيدردم ؛

خورشیدی ده فتح و ضبط ایدردم !..
امر ایله : نه وارسه عشقه دائر !..
یالوارما وظیفه‌مه مغایر .
هر امر یکی ایلرم بن اجرا ؛
آنجق بدنمدن ایسته ؛ زیرا
ـ طاشلق، قیالق، دفینه، معدن ـ
طوپراق ویره‌مم ممالکمدن.
ممنوناً اوکا ایدردم الحاق،
اولسه‌ڭ شو دقیقه سن ده طوپراق؛ [*]
ایسترایسه برقاریشلق اولسون!..

سومرو جوابه حاضرلانیرسه‌ده اسکندر دوام ایدر.

دیرسه‌ڭ که بو ایش نتیجه بولسون ،
گیت، اشبره سویله ده بو ساعت
اسکندره ایلسون اطاعت .

سومرو

وعدڭ گوزل، امّا وارمی تأمین؟..

[*] بو بیتی شویله افاده ایتمكده قابل ایدی :
شایسته فقط بو جسم براق
ضم اولسه اوکا اولوب ده طوپراق؛

ع۰ ج
٥

اسکندر

اخلاقمی ایت قیاس وتخمین؛
تأثیراو قدراولور قسمده .

سومرو

اشبردن امین دکل ایسه‌مده،
او مقله سنك سوزکده صحت،
گوکلم بولیور سکون وراحت.
سوز ویرمه‌ده‌سك زفافه مادام،
بن ده ایدرم بوایشده اقدام.
اشبرسه بنی، گورور یادنیا،
مطلق یاهلاك ایدر، یااحیا!..

اسکندر

صاغلقله گیدوب گل...

سومرو کیتدکدن صوکره بردن بره دونه‌رك کندی کندینه

آه!.. روکزان!..

جهراً

گوکلم دها برکدرله سوزان.

اسکندر

بیلدیر اونی ده، نه لازم اخفا!..

سومرو

روکزان سکا نامزدمی ؟..

اسکندر تلاش و تغیر ایدرك کندی کندینه

حیفا !..

کیمدر بونی ایلین خبردار ؟..

سومرو

گرچکمی، محبتك نه مقدار ؟..
آ کلات بکا، آ کلات؛ ایتمه انکار.
بندن دها خوش دگلمی؟.. درکار!..
سودکمی؟.. حقیقةً مقدم،
هیچ اولدیمی او سنکله همدم ؟..
حالا سوییورمیسك؟..

اسکندر

نه ممکن !..

برگون...

سومرو

بو نصل تلاش سا كن؟..

سويله، نه ايچون تغيير ايتدڭ؟..
آڭلات بڭا ...

اسكندر

سن نصل ايشيتدڭ ؟..

سومرو

معشوقه‌ڭ ايمش او پرمزيت؛
فاش ايتدی بو سرّی، بی اذيت!..

اسكندر

او رمشدی بنی او سهم نكبت .

سومرو

وازگچمليسڭ او حالده البت.

اسكندر

وقتيله اصابت ايلمش اوق؛
زخمندن اونڭ بوگون اثر يوق.

قیلدك، ایدوب التزام تاراج،
گوکلمدن اونی ألـکله اخراج .

سومرو

اولمش سکا نامزد، یالانمی؟..

اسکندر

مقصد، اولاجقمی ؟.. یا اولانمی ؟..
اوّل اونی سویله سن .

سومرو

معمّا .

اسکندر

وقتیله نشانلیم اولمش؛ امّا
زوجه‌م اوله‌جق دگل نهایت.

سومرو

ایواه !.. صحیح ایمش روایت.

اسکندر

چوقدن ایتدم اوعشقی تطلیق.

سومرو

تعطلیق اولەماز بو، بلکه تعلیق.
مطلق سویورسڭ!.. ایتمه انکار.

اسکندر

[*] لا یُذکری سن ده ایتمه تذکار.
سوسەم اونی اویله فی الحقیقه،
سوم سنی بلکه بر دقیقه!..
گون طوغدی؛ اوظلمت اولدی زائل.
اولدم بوطلوع حسنه نائل.
نائل، مائل، بن ایتمم اصرار...
لاطائل اولور بوبحثی تکرار.

سومرو

روکزانه دییورم...

اسکندر

کس، ألویرر، کس.
روکزان کیم؟.. اوبر کنیز بی کس!..

[*] - الماضی لایذکر - ضرب مثلنه تلمیح.

٤٠ ع

سومرو

دارا قیزینه محبّتك وار!..

اسکندر تغیرله کندی کندینه

انکار بونی، باق، ایشته دشوار!..

جهراً صنعی بر خنده ایله

دارا قیزیمی؟..

سومرو

أوت !..

اسکندر

خیالات !..

مجلس ثانی

اولکیلر ، روکزان

سومرو

لازمسه تجدّد موالات،
مقبولم اولور بنم او خدمت .

کیتمکه تهیؤ ایله

شمدی بولورم اونی ...

روکزان آغاجلرك آراسندن چیقه‌رق

نه‌زحمت!..

بن بورده‌یم.

اسکندرله سومرو تهییج ایدرلر.

سومرو

آه!..

روکزان

بورده، بالذات!..

اسکندر کندی کندینه

هرحالده بو بر کوزل مجازات!..

اوجی بر مدت تسکین هیجان ایله مشغول اولور.

اسکندر کندی کندینه

کیمدن کیمه اولمالی کریزان؟..

اسکندرك ایکیسی‌ده یانته کلیر.

سومرو

گرچك سزه نامزدمی روکزان ؟..

روکزان

سومرو سزك اولدیمیدی گرچك؟..

سومرو

انکار ایدییور ایدك دمینجك .

روکزان

صوردقجه بن ایتمیوردك اقرار.

سومرو

انکاریکی شمدی ایله تکرار.

روکزان

رد ایت، باقایم، اوکا مقابل.

سومرو

نمی، اومی ازدواجه قابل؟..

روکزان

سن هانکیمزی بکندك اوّل؟..

سومرو

شیمدی کیمه رغبتك محوّل؟..

روکزان

بنمی گوزلم، اومی؟.. نه دیرسك ؟..

سومرو

روکزانیمی انتخاب ایدرسك ؟..

اسکندر

جدی بر طور اختیار ایده رك

کیمدر اوله جق شریکهٔ تاج؟..
مقصد بوایسه .... زمانه محتاج !..

پرده

فصل ثانی یه علاوه

برتنهاییکاه .ـ ظلمت بی نهایت

مجلس اول

روکزان

روکزان تك وتنها

قیلسه‌م نه‌قدر جوابه اصرار ،
بی‌رحم نه‌رد ایدر، نه‌اقرار!..
فریاد ایله اولدی طاقتم طاق،
باقدم او کوزل اولماز انطاق .
الهام ایله برحس ایتدی تولید :
کویا غرضی خدایه تقلید!.
تقریرمی ، عشقمه مقابل ،
عد ایتمدی اعتنایه قابل؛
حصر اولدی، نتیجهٔ سخنده،

کارم او خفیف زهرخنده !..
تابوتده یادکار دارا،
کشمیر قیزی اریکه پیرا!..
معطوف بکّا نگاه قهّار،
ضمناً اوکّا رغبت ایتدی اظهار.
بندن، دییه‌مم که، سن بترسك،
بندن حذرایت فقط، بیترسك !..
جمشید قیزی یمان بلادر؛
بیك تورلو بلایه مبتلادر!..
سومرو!.. سومرو!.. خراب اولورسك!..
بالله بر آووج تراب اولورسك!..

بردن طوروب اسکندرك شو سوزینی تکرار ایدر:

— وقتیله اصابت ایلمش اوق،
زخمندن اونك بوگون اثر یوق —

ینه غلیان ایله

بولمش دیمك التیامی سندن !..
آیرلما دیمك مرامی بندن ؟..
کشمیر ایده‌جك اوزخمی تعمیر !..
سومرو، سومرو، وبای کشمیر!..

والله کسرم سنی دیشمله ،
اوغراشما صاقین بنم ایشمله !..
اسکندری سومش آه او بیهوش !..
مدهشله انیس اولورمی مدهوش؟..
برنازله ، یادگار مرّیخ ،
خورشید مکوّنات تاریخ !..
برداهیهٔ بشر قیافت ،
سیمای مهابت ولطافت !..
دارا کش اولان الاه ثانی !..

صوکره‌جه

یاخود اوزبانیٔ جنانی ،
حوری وملکلرك ایچندن ؛
سوریه وروم وهند وچیندن
عزمنده سنی ایدوب ده افراز ،
ایلرمی ایمش محبّت ابراز؟..
هاه هاه !.. گوله‌یم براز بوحاله !..

بعدالتأمل

روکزان ، یانیچون بو استحاله؟..
برعالم احتمالدر بو ،

برمعركهٔ جدالدر بو.
آتی ایسه بر محیط مظلم!..—
ماضی‌یی دوشون: اودیو ظالم
لذت بولەرق فصاحتمدن،
پای آلمادیمی ملاحتمدن؟..
سومرو بکا قارشی ذات لذات؛
بوتمازمی اونی بنی طاتان ذات؟..
فکرم بوکدرله پیچ در پیچ:
بن شه قیزی‌یم، او اولسەده پیچ
بندن گوزل اولدیغی بداهت؛
منضم اوکا هم‌ده بر نباهت؛
هرشی او... بتون او... هپ او... بن هیچ!..
طاپنمازمی اوکا بنی سون هیچ؟..
رتبم، بو نه؟.. حکمت قدرمی؟..
یا لعنت مادر و پدرمی؟..
اونلر باقەرق، سرشك ریزان،
چیقدمدی، قتالدن گریزان.
اونلر، که بتون جهانه نسبت،
اسکندره خصم جاندر البت.

بن سه اوکا ایلدم محبّت.
لایق بکا بویله بیك مصیبت!..
ایلردی بری، بنی قیلوب یاد،
طوز طوپراق ایچنده رفع فریاد؛
بردیکری خون ایچنده غلطان؛
جهراً گولیوردی برده شیطان.
اصلا اثر ایتمیوب او حالت،
شیطانه بن ایلدم دخالت.
ایشته بودر الك بیوك گناهم!..

آغلار.

گوکده طوریبور ایکن پناهم،
گوکلم آرییوردی یرده مرجع.
بن یرده یم ایمدی، یرده مرجع؟..
فرق ایتمدی آن ارتحالی،
شیمدی گوروبور گوزم او حالی.
مطلق بکا لعنت ایتدی آنلر؛
هرگون گلیورا و مدهش آنلر.

ماضی دینیان او ظلّ قاهر،
مستقبلمك ایچنده ظاهر!..

گویا قوپیور بوگون قیامت!..
آنجق بکا گلمیور ندامت!..
قلبمده‌کی احتراق هائل،
زائل دکل، آه، بلکه صائل!..

بر وسع مناجات ایله کیجه‌یه خطاب:

ای وسعت احتوای مقبر،
بحران عدم، هوای مقبر!..
ای صورت واپسین حالات،
صحرای سکون، یم خیالات!..
ای نهر بلند بحر عقبا،
سرحدّ جیوش بی محابا!..
ای صحنهٔ ماتم ومصائب!..
آرامگه رجال غائب!..
ای موعد کاربان اسرار،
سیرانگدهٔ صغار واحرار!..
ای جمله مکوّناته اسپهر،
آیینهٔ ماه وپردهٔ مهر!..
ای خاتمهٔ دهور واعصار،
مستقبل ساکنان امصار!..

ای قعر مشیمهٔ حوادث ،
افکار بشرده دودحادث !..
ای مشجرهٔ عقول وارواح ،
یکرنک نمای جمع الواح!..
ای خندهٔ واپسین ایران،
زنجیٔ فسانه زای هجران!..
ای فجر سیاه رنك حسرت ،
پهنای رفیع بهت وحیرت !..
ای نفخ اخیر عمر زائل!..
ای ظلّ مهیب موت هائل !..
ای مسکن آه واه ووایل !..
ای لعنت والدَین، ای لیل!..
روکزانی، سن ایلیوب عنایت،
شمشیرقضادن ایت صیانت .

آرامدن صوکره

ای والدهٔ بلند خلقت،
سندن ایدرم نیاز رقّت!..
ای والد قهرمان وقاهر،
سنسك بکا الك بیوك مُظاهر!..

دین دشمنکزدن ایتدم اکراه؛
اولدم سزه طوغری عازم راه .
موجب سه‌ده منظرم صداعه،
گلدم سزه عاقبت وداعه .
سز، گوکده قرین شوکت وشان؛
بن زیر ترابده پریشان !..
ای والدهٔ فرشته اوصاف،
ظلمتده بدید شعلهٔ صاف!..
انصاف بیورکه مبتلایم،
مستغرق لجّهٔ بلایم.
انصاف! . پدر، بوحاله انصاف !..
دوشدم ره ارتحاله انصاف!..
ای عالمی سربسر گورن ذات،
یتمزمی بوچکدیکم مجازات ؟..
ای یوقلق ایچنده واراولان حق،
روحم سکا اولماسینمی ملحق؟..
بر ذرّه‌دکامی سندن اول روح ؟..
سن طویمامیسك اولورسه مجروح؟..
گوندن گونه آرتیور حجابم؛

طوپراق ایله اولسون احتجابم ؟..
لطف ایت، آتایم شوبار عمری؛
لحده دوکه‌یم غبار عمری !..
جانانمه خصم والدینم،
جان ویرمه دیمك بو آنده دینم!..
سوزشسه‌ده بی اثر بوسوزلر!..
گوگدن بنی سیرایدن اوگوزلر
آرتق بکا ایتمسین اصابت!..
کچسین یره لاشهٔ محبت..
بن خاك اولایم‌ده سومرو گولسون؛
گلزارینه خنده‌لردوکولسون!..
ای آلههٔ جهان دیجور،
لطف ایت اولایم نهان دیجور !..
ماضی‌یه بونعش ایله برابر
اولسون ظلمات دهر مقبر!..

پرده

فصل ثالث

کشمیرده سرای حکمداریده براوطه.

مجلس اول

اشبر ، سومرو

سومرو

قاردش، نه بو گوردیگم تدارك؟..

اشبر

ایجابنی اولمادیغمی مدرك؟..

سومرو

الله ایچون اولسون، آ گلات اشبر،
عسکر نه ایچون بوگون سفربر؟..

اشبر

دشمنلره دوشملك اوزره نجاب؛
بوندن ایدییوز تدارك ایجاب.

سومرو

سن ده گیده جکمیسك برابر؟..

اشبر

عسکرلرم ایسته‌مزمی رهبر؟..

سومرو

یارب، بو نه کارزار دشوار!..

اشبر

دشوار ایسه‌ده عزیمتم وار.

سومرو

بر فائده باری اولسه مأمول.

اشبر

سنده بو کدر نه سرّه محمول؟..

سومرو

ربّم شو ممالکی، برادر،
اسکندره ایلمش مقدّر.
سن عاجز، او غالب توانا؛
ایلر بزی براو روشده افنا.

اشبر

برامر یقین ایکن هزیمت،
لازممی وطن دییوب عزیمت؟..
قاردش گبی سویلرم بتکرار:
سودای سفرده ایتمه اصرار.

اشبر

کیم وارسه وطنده، پیر و برنا،
هب گیتمگی ایلیور تمنا.
عالم بولیور سزای تقریض؛
برسنسك ایدن بوفکره تعریض.
آلما بوسوزی لسانه زنهار!..
غیرتسز ایسه‌ك ده ایتمه اظهار.

سومرو

بردولته قارشی برعشیرت،
زعمکجه ایدرمی عرض قدرت؟..

اشبر

غالبدراولان هلاکه طالب.

سومرو

سر کرده اولورمی شاهه غالب؟..

اشبر — متهور

سر کرده برادر کمی، بدبخت؟..
دیوانه‌می طورمالی یابر تخت؟..
که بر آته موجب تجلی،
که بر گمیدر اونك محلی.
گورمکده ایکن وطن مظالم،
تصویب اولنورمی اعتزالم؟..

سومرو

افراد بشر اوشاهه لشکر.
قوتمی دیدم؛ بوسوزمی منکر؟..
بز عاجز ایسه‌ك یالانمی؟.. یوقسه
بر ذلمی بزه، معینی چوقسه؟..
جیشنده گریده، تسالیا خلقی؛
ما کدونیا، مورا، ترا کیا خلقی.
آثوری و فرس و ترك و تاتار
اولمش ید قهرینه گرفتار.

ارباب نجوم واهل حکمت

بزمنده بوگون اسیر خدمت.

حوری، ملك، عسكر و قلندر،

بر خیلیده فیل و دیو واژدر!..

اصحاب کهانت و شرافت،

ارباب صباحت و ظرافت،

اصنام و ملوك، اجنّه، رهبان،

شجعان، شعرا بولنده قربان.

خلق دو جهان رعیّتنده؛

گیت، محشری گور معیّتنده.

هم هند ایله سنده اولدی مالك؛

آوو جنده دیمك بزم ممالك.

میدانده ایکن بو عجز قدرت،

ممکنمی بزم طرفده نصرت؟..

عزمکده نتیجه موت هائل؛

گل، اولما امان بو فعله قائل!..

لایق دگل انتحاره جرأت؛

بر تهمت اولور او، بی برائت.

انصاف ایله رحمی اعتیادیت؛

اولادیکی، اقرباکی یادایت.
ناحق یره خلقی دکمز اضرار
الله ایچون اولسون، ایتمه اصرار!..
معصوماً ئولوب ده، جلب لعنت،
راضیمی بوکا علو طینت؟..
اقدام ایله خلقه بخش آلام:
قائلمی اولور بو غدره مولام؟..
هم دوزخ ایچون فدای جنت،
هم صوکره اوحاله عرض منت!..
عاقل سکا عز و جنت ایلر؛
منقول ایسه هیچ دکل بو شیلر.
براردویه بر نفر مقابل
طورمقله ظفر اولورمی قابل؟..
اَولاسی، عدو چالنجه نوبت،
تسلیم ایله التجادر البت!..

اشبر بردن بره یارلار.

کیمدن کلیور خیال تسلیم؟..
دشمنمی ایدن بو فکری تعلیم؟..

افقلرینه اولو نجه عازم،
ظالملره سرفرومی لازم؟..
بز کچمز ایسه‌ك مقاومتدن،
اونلر اوصانیر مخاصمتدن.
هر کس اولیور غلام ظلمی؛
اوندن چوغالیر ظلام ظلمی.
اول مقتدرك بو کم‌بضاعت
خلاقنه ایلمز اطاعت. [*]
یارانه ایتمین رجا هیچ،
اعدایه ایدرمی التجا هیچ؟..
امر ایتمه‌ده وارکن امتیازم،
قابلمی اولور بو گون نیازم؟..
صالدیرسه وحوش ایله برابر،
ویرمز او کابر قاریش یر **اشعر**.
حاضر طورویور هجومه مردان؛
کلسین که جکسه!.. ایشته میدان!..

---

[*] بوراده خلاقه‌دن مراد ژوپیتر در.

موج اور ماده راتم جبلده؛
اوردقجه نم دیمك بوبلده !..
اسکندره اولسه ده میسّر،
ضبط ایتسه دیارمی سراسر،
کلمز بکا بر نقیصه اصلا؛
بلکه شرفم اولوردو بالا؛
زیرا دوکوشوب ده ترك بلدان،
ویرمز شرف سلاحه فقدان؛
حرب ایتمه دن التجایی لکن
مردان کورەمز مُجاز و ممکن.
یول ویرمسه ده زمان خَلاصه،
ایتمم طلب امان خُلاصه!..

حدتله یورور.

سومرو مزیفانه

مردانه دیبه رك، نه در بو تلقیب؟..
اوچ چوجغی دکلمی اهل تعقیب؟..

اشبر

اونلر دخی ایتمسه یدی رغبت،

بن بر باشمه گیدردم البت!.. [*]

سومرو

أولمك نه ایچون، دمندن اقدم؟..
بر کره گلیر جهانه آدم.

اشبر

بر کره گلیر سه اول بداختر،
رسوای اوله رقمی کیتمك ایستر؟..

سومرو

وقتیله وفات اولونجه مقدوح،
هر کندینی أولدورنی ممدوح؟..

اشبر

تسلیم، ایدر اغترابی انتاج.

سومرو

عصیان او کاده ایدر یا محتاج!..

اشبر

صلح ایتمه ده وارمی بر مزیت؟..

---

[*] یاوز سلطان سلیم ده بو سوزی یکیچریلره سویلمشدر.

ع ٠ ج

سومرو

حرب ایتمه‌ده یوقمی بیك اذیّت؟..

اشبر

تعمیر اولنورمی ذلّ تسلیم؟..

سومرو

ویران ایدیلیرمی بویله اقلیم؟..

اشبر

مطلوبم اولان، بقای شهرت؛
تأییدینه واسطه‌م بو صورت.

سومرو خندان

نام اولمایه‌جق دییوب ده غائب،
افنای بدن: بویلك عجائب!..

اشبر

مهتابه ایدوب ده حصر سودا،
هیچ ترك اولنورمی فكر فردا؟..

سومرو

سیلابهٔ خون ایدرسه طغیان،

بیگلرجه نفوس اولورسه گریان ،
بیك عائله‌یه گیررسه هجران ،
سنجه بو اولورمی جای شکران ؟..

اشبر

یا خصم ایله چیکنه‌نیرکن اطراف ،
برجان یولنه ، ایدوب ده اسراف ،
ناموسمزی ایدرسه‌ك اتلاف ،
شایان ثنا گورورمی اخلاف ؟..

سومرو

جائزمی ایدوب اوخونی ریزان ؟..

اشبر

لایقمی ، اولوب ده بن گریزان ...

سومرو

انسانلغکه خلل گتیرمك ؟..

اشبر

حیثیتی چیکنه‌یوب بیتیرمك ؟..

سومرو

شهرت دییه دعوت مصائب ،
اولسونمی قرین رأی صائب ؟..
بر بویله سفرله محو عسکر ،
ظلم اولدیغی نجه غیر منکر .
کیم شاد اولهجق حمیتکدن ؟..
نفعك نه سنك رعیتکدن ؟..

اشبر

هرهانکی گون ایتسهم استعانه ،
ملت بکا ایلیور اعانه .
شیمدی او طلب ایدرسه برداد ،
لایقمی که ایتمهیم بن امداد ؟..

سومرو

اولسهلرده وطن ایچون فداکار ،
اولادی اونامی ایلر انکار .
پك بوشدر او خلقه یاور اولمق ؛
زیرا بیلیرزکه هپسی احمق .
آلمش نه اولور بوملکی دشمن ؟..

بر بشقه طرف اولوردی مأمن .
ملّت نوله دوشسه اضطرابه ،
اولمش نه چیقار وطن خرابه ؟..
لازمی بزه وطنله ملّت ؟..
بز وار اوله‌لم : یتر بو دولت !..

اشبر — بی اختیار غضب

لرزان اولیور شو سیف ساطع ؛
بالله او ویرر جواب قاطع !..
خُلقاً کوتو !.. خِلقةً مباین !..
هیچ چیقمادی آلمزده خاین .
سنسك بو مباینتده یکتا !..
ایتمم سنی بن حواله ، حتّی
بیك بر معبود لایزاله ؛
بالذّات ایدرم فقط ازاله !..

سومرو — زهرخند ایله

مقصودی وقایهٔ اراضی ،
همشیره‌سنی فدایه راضی .
معناً ایدییور عدویه امداد ؛

شوقم اولیور بونکله مزداد :
استهزایه سزا بونیّت :
اضحوکهٔ غیرت و حمیّت !..
محتاج ایکن الك کچوك مداره
شاهانه لسان ، نه خوش اداره !..
هر گوردیگی شی مفرّح البال ،
یوق بویله قرین جاه و اقبال .
اولسه یرمز جبال وحشت ،
اولمك بکا بخش ایدردی دهشت .
جان ویرمه دکل ، گور ، اقتفا قیل ؛
ویرمم بن او خلقه بلکه بر قیل !..
سن خلقه بنی ایدنجه اکرام ،
اولسهم نه چیقار عدویه بن رام ؟..
اسکندره ایلیوب دخالت ،
ایتسهم نوله عزمنه دلالت ؟..
ایهامه نه حاجت !.. ایشته اقرار :
ـ تأمین ایچون ایلیم که تکرار ـ
حربکده شریککك اولمام اصلا ،
ترك وطن ایلرم ...

اشبر

پك اعلا !..

سومرویی برچوق سوزدکدن صوکره

تیتره‌ر بو سوز کله باصدیغك یر !..
اولماز اونی چیکنه‌مك مختیر !..
چیق طوپراغمزدن؛ اونده زیرا
سن أولمگه‌ده دگلسك احرا !..
منحوس عشقه‌یسه اعتمادك
صاورولسون اوساحه‌ده رمادك .
وار ، کز قایالقده ، طاغده ، قیرده ؛
دوش برچوقوره ، که‌بر ، قاقیردا !..

سومرو

اولمام بوگیدیشله بن پشیمان ؛
آنجق قالیشم ویرردی حرمان .

اشبر — سومرونك گیدرکن یاقاسندن طوته‌رق

کل ، ویر بکا برجواب ملزم ؛

سنجه بو وطن دکلسه لازم ،
وارمی وطنه سنك لزومك ؟..

سومرو چکیلیرك

بن فاعلی‌یم هر آرزومك
سن گیتمه‌می ایتسه‌ك ده فرمان ،
بن گیتمکه ، حاضرم ، خرامان !..
یوق بنجه بو یولده فقر و ذلّت ؛
بلکه اولورم قرین دولت .
لایقمی ، طوروب‌ده ، فوت اوقات ؟..
یارمله سفرده‌در ملاقات .
گیده‌جك اولور .

اشبر توقیف ایله

یارمی دیدك ؟..

سومرو

أوت ، نه وارمش ؟..

اشبر قلبی

باق ، باق !.. آرا یرده فتنه وارمش .

جهرا

کیمدر ، بیله‌یم ، اوشخص ادنا ؟..

سومرو

هر یرده مطاع پیر و برنا
اسکندر ، او شهریار عالم...

اشبر

خصمم می ؟..

سومرو

محقق و مسلّم !..

اشبر چلغین

انسان بو قدر اولور حیاسز !..

طوروبر ، دهشتله باقار .

سومرو

سن بیل شونی ، ریب سز ، ریاسز :
گیتسه‌م نه قدر غریب و محزون ،
دردم نه قدر اولورسه افزون ،
اسکندر ایدنجه عرض دیدار ،
بنده نه علل قالیر ، نه اکدار !..

الڭ صوڭره يرمده اولسه محبس ،
ديدارينه مظهريتم بس!..
يا الفتمه اولوبده مائل ،
ايلرسه بنى وصاله نائل ؟..
اولمقلمه اوڭا رفيق صولت
تا تختنكه ايلرم دلالت .

اشبر لرزان تهور

صوص كيم ايده‌مز ده ضبط خنجر ،
رؤياك گورولور فنايه منجر !..

سومرو ترغيم واصرار ايله

شهرى ياقه‌رق درون وبيرون ،
بارولرى اولسه خاكه مقرون ؛
معبدلرى ايليوبده ويران ،
سكانى ايتسه سوق نيران ؛
اموالكى هپ ايدوبده غارت ،
اولاديكه ايتسه جبر هجرت ؛
مردانه نصيب اولوب اسارت ،
نسوانه ايدلسه بيك حقارت ؛

اشبر

کشمیر ایدیلوب خلاصه سوزان ،
گورسه‌م سنی اونده، اشکریزان ،
بولمقله او حالی نشئه بخشا
مفتوناً ایدر ایدم تماشا !..

اشبر

اسکندره رغبت و محبت !..
ملعون !.. بکامی یورغم ونسبت ؟..
سوءال ایدر .

سوءرو — براز توسان

برعلّت پرمشقتم وار ؛
حرب ایتمه‌مه‌ده افاقتم وار !..

اشبر

سن شهره اونی گیررمی صاندك ؟..
گیرسین ، بکا شین ایررمی صاندك ؟..

سوءرو

سوءرو دیله‌سه‌یدی یوقدی حائل ؛
اسکندرینه اولوردی نائل .
غوغایی اگر گوره‌یدی جائز

زوجیّتنی اولوردی حائز .
حرب ایتمیکز دییه مجرّد ،
تکلیفکی او کیجه ایلدم رد .

اشبر　　　کیندکجه شدّتی آرته‌رق

صلح اولسه دیمك دوگون مصمّم ؟..
وای وای !.. بوکا بن تحمّل ایتمم !..
بندن اوله‌جق او تابعیّت ؛
اعدایه‌می شرط نائلیّت ؟.. [*]

اوندن طولایی دیمك بو تصنیع ،
خلقه ، وطنه بو طعن و تشنیع ؟..
اوندن طولایی دیمك بو هجران ؛
اسکندره طوغری عزم سیران ؟..

سل سلاح ایده

[*] صوك تمثیل قطعی مناسبتیله کوزدن کچیردیکی نسخه‌ده شو بیتك حذاسنه مؤلفك بو بر قاچ کلمه‌یی یازمش اولدیغی کورلدی :

بونلر قافیه دکل ؛ اما براقالم . مع مافیه تحشیه ایدلسه فنا اولماز .

طابع

معشوقكه گیت ده ایله تبشیر :

بن بكلیورم ، ألمده شمشیر !..

اولمق امایله خصمه نائل ،

باق ، ملكی فدایه كوكلی قائل !..

دوران اولیور گوزمده زندان !..

یارب ، بو گاویرمدكی وجدان ؟..

تقرب ایدن

تسخیر ایده جكسه شهری ، یارك ،

ألدن گیده جك سنك دیارك ،

بربـاد اولاجق سنك وجودك !..

سونبو چكیلیر : اشبر یاقلاشیر .

شیطانه می طاعتك ، سجودك ؟..

یارب ، بو قادینده یوقمی طینت ؟..

انسانمی دكل ، نه در بو لعنت ؟..

هیچ قالمایه جق یرك فناده ؛

كویا اومزاریكی بناده !..

چشیرما رادهلرینه كلهرك ،

اولسون دیه اشتهاسی زائل ،

باق ، ایتمه ده دعوت رذائل .

ناموسمی بویله محوه مشتاق ،

کیمدر بو قادین؟.. نه‌در بو قالتاق ؟..
اعدامی حلال اولان بو خلقت،
همشیره میدر بکا حقیقت ؟..
انسان بدننده روح عقرب :
واقعمی بو قدر تکده یارب ؟..
همشیره بکا او، هم ده سلطان،
گویا صنمك ایچنده شیطان .
لازمی ایدی اوا دعالر ؛
خلقه، وطنه او بد دعالر ؟..

بسبتون کندینی غائب ایده‌رك،

دشمنلرمه اولان محبت ؛
هم صوکره نشان یولنده، نکبت،
تاج سرمی فدایه طالب !..

سومرو قاچه‌جق اولور ؛ اوکنه کچر .

غالبدر، آلیر بو ملکی غالب .
آنجق یرم اولمادن مقامی،
بن آلملی‌یم شو انتقامی :
فتح ایتمه‌دن اوّل اول جهاندار،
سن ترك جهان ایت !..

اورور .

سومرو

آه !.. غدار !..

دوشر.

اشبر خنجری یاره‌دن چکوب برداها اوره‌رق

صوص، دین و وطن لعینی، صوص !..

سومرو

آه !..

اشبر بردها اوره‌رق

محو اول ده صوص !..

سومرو نسیوس ایله

آه !..

اشبر أولدی — هاهاه !..

چیرکین بر قهقهه‌دن صوکره

بر حمله‌ده بی ادب گه‌بردی !.
بولدی اویگانه نبردی. [*]

[*] یگانه نبرد دن مراد اسکندردر.

طابع

نظر فكن استكراه

پاس طوتدی، أولنجه، رنك رویی؛
گورسون خصمایه سرفرویی !..
اطلاقی دگل سزای خائن،
عندمده بودر جزای خائن !..
خائن ایدیلوب بو آنده تشهیر،
نامم اولا دهشت مشاهیر !..

یره عتاب ایله

گول، گول كه مقدّر ایمش حق؛
معشوقكه اولدك ایشته ملحق !..
كورمكله سنی قانكده غلطان،
تزویجكه میل ایدراو سلطان !..
شهرك قپوسنده اولده بردار،
اسكندری بزدن ایت خبردار !..

پرده

فصل ثالثه علاوه

میدان حرب ، اسکندر ، مجمع سرداران ، نقطهٔ اسکندر ، اوزاقده پنجاب . ـ سندوس نهرندن بر شعبه . ـ برج وبدنلرده وشهرك سور عظیمی اوکنده عسکر اشبر . ـ اسکندر اردوسی اوچ قول . ـ ستالکیس وقراتروس معیتلرنده کرید تیراندازلری ایله آنالوس واکاریوس . ـ معیتلرنده آغریانه نفراتی صاغ جهتدن هجوم ایتمش . ـ صاغ طرفده وآریستون معیتنده پیوینا چرخه جیلری ایله پروتوماحوس ، معیتنده تساليا وماکدونیا آلایلری صول قولدن هجوم ایتمش ، صول جانبده واوزاقده حرب ایدرلر . ـ میمنه ایله میسره بونلردن تشکل ایدر . ـ تراکیا وموره سواریلری بوایکی قولك عقبنجه کیدر . ـ اورته قول ماکدونیانك خاصه سواریسیله اسکندره صوکرهدن التجا والتحاق ایدن یونان وعجم سپاهیلرندن عبارت واسکندرك معیت مخصوصه سنده اولەرق ، او صحرای وسیع ایچنده متحرك بر مشجرهٔ آهن تشکیل ایدرلر . ـ بونلرك اوکنده ودها اوزاقده طوران پیاده آلایلری ذکر اولنان سندوسك شعبات سائرهسی کبی کورونەرك آهسته بر جریان ایله کیدر . ـ بعضاً سور شهرك بر جهتنك وبرج وبارولرك یقلدیغی وبعضاً معابد وبیوت مرتفعەنك یقلوب

یاندیغی کورولور . کیتدکجه بیور بر یانغین - دائمی . برزلزله . - فریاد وغریو . - سلاح چارپیشمه‌لری ، آت کیشنه‌مه‌لری ، دوه ، فیل صدالری عکس ایدر . - یانمش پاچاوره‌لر ، قونداقلر ، صاپان ومنجنیق طاشلرینك اوچدقلری کورولور . - مجمع سردارانك نظارت عمومیه‌سی بوندن عبارت اولوب ، اورته‌لق ، کوندوز اولدیغی حالده ، قاراکلق طورور .

مجلس اول

اسکندر . - ارسطو . - بطلمیوس . - ملیاغروس . - پارمنیون . - کینوس . - پرداس . - پردیقاس . - آمنتاس وسائره اسملری مجهول امرا وضابطان ، بونلر هپ زرهپوش وسواری اولوب بولندقلری نقطهٔ مرتفعه‌دن صحرای حربی سیر ایدرلر . - ضابطلر وساعیلر متصل کلوب کیدر . - اصوات مختلفهٔ دورادور ایشیدیلیر .

غائبدن

مژده، مژده!... ظفر مقرر!..

بطلميوس

تبشيرلر اولماده مكرر!..

برساعى كلير . برنجى مصراعى تكرار ايدر .

اسكندر

يندكمى؟.. نه حاله كيردى اردو؟..

ساعى

بر حمله يه مفتقر، كه هندو

اولسون طلب امانه مجبر.

اسكندر

تسليم اوله جقمى يعنى اشبر؟..

ساعى

ممكن كورويور بونى ارستون.

عموم

هاهاها!...

ملياغروس

بوخبر دكر بيك آلتون !..

اسكندر

قاتلی بوكا سرعنودی ؟..

ساعی

محو اولماده سربسر جنودی .

اوده بيك نفری بيك اولدی ديرسه‌م

بك طوغری ....

سوزینی اكمال ايده‌مه‌ينك، آتدن دوشر .

حضاردن ايكی سس

اونه ؟.. اوروالدی !..

اسكندر

سرسم !..

ساعينك نعشنی وحيوانی كوتوررلر .

پارمنيون

شهری ياقيور باقك اكاريوس ؟..

صاغ جهتده حريق عظيم

پردیقاس

اشبر ینه اولمایورمی مأیوس ؟..

خنده‌لر . آرسطو دوشونور .

اسکندر

بر بویله سفر، سفر صایلماز ؛
محو ایتمك اونی ظفر صایلماز .
مغلوب دکل او، بلکه غالب .

آمنتاس

ارکان اولیور هجومه طالب .
تسلیم اوزمان اولور مسلّم .

اسکندر

ممنون اولورم او دیوانظلم
بر کرّه اسیر ایدلسه ...

اسکندر بو سوزی سویلرکن شهرك اك بیوك برجلرندن برقاچنك زلزله سرعتنده شدتله ییقلدیغی واو برجلرك برینه قاصیرغه حرکتنده بخار وغباردن عمودلر پیدا اولدیغی کورولور .

کلبانك عمومی

حوررا !..

بو کلبانك متجسم اولایدی، اوبرجلرك ، او عمودلرك برقاچ کره فوقنده بولنه‌جق صورتده اولور ایدی . لساليالیلر یقوب‌ده آچدقلری یرلردن شهره کیررلر . هرکس ممنون وخندان . اسکندر بی‌حس . آرسطو دوشونور .

اسکندر کندی کندینه

گورسه‌م !..

کینوس

نه نظارت دلارا !..

اسکندر

برکره اسیرایدوب ده گورسه‌م ،
آهنمی، یا آتش مجسم ؟..

پریداس

قانلر آقوب، ایلیور تبخر !..

اسکندر

اشبر ایدیبورديمك تفخر !..

بربرج سیار برقله ایله مصادمه‌ایدر .

حضاردن بری

کویا ایکی دیو !..

بر دیکری

کیتدی بارو !..

فی الواقع قله قلعه‌ایله برابر ییقلیر . برج‌سیار آتشلر ؛ اوقلر صاچه‌رق شهرك ایچنه کیروب یورومکه باشلار ؛

کلبانك

حوررا !..

اسکندر   کندی کندینه

عجبا نه اولدی سومرو !..

هپ برج‌سیاره قورلر .

ملیاغروس

هر جانبی ییقمادهباق ایشته !..

اسکندر

اسکندره اولمایی انشته ،
بر ذل نسب شمار ایدرمش ؛

جمعیتی تارمار ایدرمش ؛
هم شهری یاقوب ییقارمش ؛ آمد ،
فرمان دخی ایلسه براهما ،
سومرویی ایدرده یرله یکسان ،
اسکندره ایلزمش احسان .
بویله دییه رك ، خلاف عاده ،
ساعیمزی ایلدی اعاده .
قیلمقله ینه لسانی تشدید ،
بولدم اوکا برایکنجی تهدید .
رسطو ، بوسفر نه دیر اومغرور ؟..
ایلرمی شه جهانی مسرور ؟..

ارسطو

شهرك قپوسنده بر قیزل شی !..

باقدیغی جهتی ألیله اشارت ایده‌رك ، اسکندره کوستر . بو اشارتی پك مهیب برحالده اولور . اوزاتمش اولدیغی قول شدتله دیتره‌ر . یانغینك ضیاسی اورمش اولدیغندن بیاض صقالی قیرمزی کورونور . هرکس اشارت اولنان جهته باقار . فی الواقع شهرك قپوسنك یاننده بردیره که قیزل برشی چکلیر .

حصاردن برقاچی

بیراقمی ، نه دراو ؟..

سرعتله بر سواری کلیر .

اسكندر — متلاشى

نه ده سك، اى ؟..

اشبر نه دييور ؟..

سوارى — كندى كنديه

يمان بشارت !..

متردانه

ظنم چكه جكدى بر اشارت ...

كنديني طوپلايه‌رق و آتندن اينوب سجده ايده‌رك

اى جمله ملكلرك پناهى،
اشبر آصه جق او بيگناهى !..

اسكندر

بو قانلى امل حصول بولماز !..

اركانه باقه‌رق

او يله ايسه هجوم !..

سردارلر

مطلق !..

حرکت عمومیه. — هجوم حاضرلقلری. — چنك حربی. — صوکره حیرت. —
غایت اوزون برپیراهن آتشین کیمش، آبنوسی صاچلری طوپوقلرینه قدر اوزانمش، ناصیه‌سنك اوسته تصادف ایدنلری کیرپی، تولری کبی قابارمش. دوداقلری سیاهه مائل اوله‌رق، متصل دیترر. قاشلری وحشی برصورتده چاتلمش، کوزلری آغلامقدن قان رنکنه کیرمش، بکزی مرمر کبی بیاض، یالکز یناقلری بویالیجه سنه قیرمزی. — اوقدر کوزلکیله برابر، قورقونج، سوروکلنه سوروکلنه کلمش، اوچه‌جق کبی برحالده، باقیشی، طوروشی، یورویوشی، چهره‌سی نهایت درجه‌ده وحشیانه ونهایت درجه‌ده متوحشانه، حالنه باقان، تجسم ایتمش برهیجانلی خیال دیر. البسه‌سی، کورونن بحربالای آتشلك ایچندن ویا جهنمدن ویاخود برورلقاندن چیقمش برآتش سیال اولدیغنه حکم ایتدیریر: حربك مدهش منظره‌سنی اونوتدیرر، ویا منظره‌نك دهشتنی آرتدیرر صورتده، برکوزل قیزك هیکلنه دهشتلی بر قارتال روحی کیرمشده او نکله حرکت ایدییور ظن اولنه‌جق حال وهیئتده. — قورقوبتون حسیاتنه غالب کلدیکی حالده، برغرام یأس انکیزك شدتی‌ده قورقوسنه غلبه ایتمش. نومیدی، سودا ایله حرص انتقام ومفتونیت فداکارانه ایله سائقهٔ حسد، احتراز دختری ایله جبروت متعندانه‌یی اعصابندن چکه‌رك، سوروکله‌یه سوروکله‌یه اوموقعه کتیرییورمش کبی اوله‌رق، جمیتلی پریشالاق، حزین برمسروریت، شجاعت آمیز برخشیت، سرکشانه برانقیاد، نازنین برتحکم، متغلبانه برابتهال، خصمانه برمحبت، جهنمی برملکیت، خداپسندانه بروحشیت تصویر ایدر برقدکون برقیز. اسکندر حیوانی سوردیکی صیره‌ده، ظهور ایدوب حایقیرر.

اولماز!..

بو — اولماز — بانك عمومینك کوکدن نزول ایدن عکسی ایدی که محشر خلق سکوت ایدوب، بوقیز سویلر. — تیزاسکندرك آتی دیزکیندن طوتار.

اسکندر

روکزان!..

ارسطو   کندی کندینه

بوأولمه‌مشمی حالا؟..

روكزان لرزان

راضی دکلم مجومه اصلا !..

اسکندر صاقینه‌رق

طور ...

روکزان متحکمانه

گیتمیه‌جکسك !..

حایقیره‌رق .

اولماز ! .

اسکندر

ایتمه !..

روکزان

گیتمه !..

اسکندر

بواولورمی ؟..

روکزان نهایت درجه‌ده ابتهال ایله

آه !.. گیتمه .

کیتمه، یورومه، عنایت ایت، طور !..
قهرایت، کرم ایت، جنایت ایت، طور !..

بردن بره شدتله قالقەرق،

نجه مدن اولورمیسك کریزان ؟..

حضاردن بری

کیمدر بو بلا ؟..

دیکری

زمینه ریزان

افلاك عجم کوا کبندن .

اسکندر متحیر

نردن چیقیور ؟..

روکزان

یرك دیبندن !..

ارسطو

کوکدن اینیور !..

اسکندر قلبی

بلای مبرم !..

جهراً

اخلاقمه اولماد کمی محرم ؟..
تکلیف رواد کل محالی .

روكزان — زانوبرزمين

أولدوربنى، كورمه‌يم بو حالى !..

اسكندر

دونسونمى عليهمزده افواه؟..

متهالكانه

سومرو أوله‌جك...

روكزان — شديد

كه‌برسين!.. — ايواه!..—

سومرو ديه جسم وجانى لرزان.

اسكندر

غوغايى قازانمايم مى، روكزان؟..

روكزان

اولماز!..

اسكندر

متحيّرم بو ايشده!..

روكزان

معنى نه ایدی یاحرب ایدیشده ؟..

ملیاغروس   موقع حربه باقه‌رق

اشبر هله ترك جانه عازم.

اسکندر   کندی کندینه

شدّتمی، ملایمتمی لازم؟..

آمنتای

بر معبدی ییقدی برج سیّار.

کلبانك

حوررا !..

اسکندر

روکزان، بکا سن اول یار.

روکزان

اولماز !..

اسکندر

کرم ایت؛ نجابتك وار.

سومرو أوله جك...

اسکندر

اصابتك وار.

بن ده خبر آلدم آسماندن .

ارسطو

بیراق ده کورونمیور دوماندن !..

روكزان

روكزانمی كه برملی حسدله ؟..

پردیقاس

خندق طولويور، باقك، جسدله !..

اسکندر

روكزان، يتيشير؛ براق!..

روكزان

محال !..

برضابط اورولوب دوشه‌رك،

آه !..

اسكندر

سومرو أوله جك!..

روكزان

كه برسين!..

اسكندر بلند

الله!..

حركت وصولتله

روكزان، يتيشير؛ يولمده طورما!..

روكزان

ديزاوستنه يوروبه‌رك وبرأليله اسكندرك طوتديغى ديزكيى طوتوب، برطرفدن ديزلرينه و آياقلرينه صاريله‌رق، كريه تأثيرنده خنده‌لر وخنده طرزنده كريه‌لرله حسيات نازكانه‌نك غليانندن حسيات شديده‌نك اطمئنانته انتقال حالنده، سكونتلى هيجانلر، هيجانلى سكونتلر، محكومانه ومعصومانه امرلر ومتحكمانه استرحاملرله،

سن اورمق ايچون يورولما، اورما!..
برخطوه‌سى ألويرر نهايت:
اهلا كه آتك ايدر كفايت!..
برخطوه كه زير آسمانده
مشهور اوله جق ياقين زمانده!..

بر آت كه نه‌سمته قيلسه سيران،
خلق ايتمه‌ده برعظيم دوران!..
هر خطوه‌سى مورث تحيّر،
وجه قدره ويرر تغيّر!..
بر اويله آتك، كه يريوزنده،
جمعيت عالمك كوزنده،
هر اثرى أكر ديمك سماوى،
اكليل ايله نعليدر مُساوى.
اولمازمى يا نجه موجب شان،
ضربيله اولور ايسه‌م پريشان؟..
اول خطوه نم حياتم اولسون؛
أولدور، سفرم ختام بولسون!..
افراط ايله جانفزا بوموقع؛
جان ويرمكه پك سزا بوموقع!..
عمرم، غم جان وثقلت تن،
برخطوه قدر دكلمى ذاتاً؟..
أولدور، اولايم خراب پايك؛
طولسون كوزمه تراب پايك!..
سندن ديلرم خيرلى بر شر:

شایسته یاراتدیغك بو محشر
هم مقتلم اولسه هم مزارم!..
احسان احسان که زارزارم!..
هجران ایله بی‌شعورم، احسان!..
بالله سنك آتك ده انسان!..
گویا که اوده یا شَه، یاسردار،
فریاددن اولمیور خبردار!..
أولدور بنی، چیکنه، أز، سوروکله!..
قلبم نفس آلسین اویله‌لکله.
سندن دها تیزدر بو توسن؛
أولدورمك ایچون یورولما هیچ سن.
برشی دییور؛ نه‌در بو؟.. حیرت!..
اسکندردر، مست نصرت.
رؤیامی دیسه‌م؟.. محالدر بو.
اولدور!.. دییورم، نه حالدر بو؟..
حالم سنی ایتمیورمی تهییج؟..
فریادمی طویمیورمیسك هیچ؟..
هپسنده سکوت، هپسی خائف!..
ارواح خبیثه‌دن طوائف،

یامقبره‌لرمیدر بوشانمش ؟..
باق، هپسی ده بر قلیج قوشانمش !..
ایواه !.. شعورم اولدی مختل ؛
قارشیمده اوقاتل... ایشته مقتل !..
ای قاتل روحپرور، امداد!..
فریادمه دهشت آورامداد!..
مطلوب ایسه یاریکی وقایه،
طرد ایت بنی عالم بقایه.

بی‌شبهه بقا دیمك اورحلت،
ایتسین بکا اشهبك دلالت!..
سور، کیت اونی ای عدوی دلبر،
روکزانی‌ده آل، گوتور برابر!..
احیامی مراد ایدرسه‌ڭ أولدور!..
یا کیتمه ؛ ویا کیدرسه‌ڭ أولدور!..
روحم، قوشه بکزه‌یور، قفسده ،
آزاد اولا باری صوك نفسده!..
برطامله قانم نثار ایدلسین ؛
سومرو ایچون اخذثار ایدلسین!..

آغلار.

هیهات!.. مقارن اولدیغم یر،
مفتون اوله‌رق اورولدیغم یر
هیچ بویله دگلدی ابتداده.
گوسترمدی طاقت امتداده.
آغوشك ایدی پناهم اوّل؛
شمدی ایسه، باق، نه‌یه محوّل!..
آندقجه اودور شادمانی،
زندان گورور اولدم آسمانی.
چیگنه‌نمکه منتظر یولكده:
زیرا دگلم بوگون قولكده.
لطف ایتده بویر مزارم اولسون؛
معشوقه‌که برگذارم اولسون!..

باقینه‌رق،

یارب، بو نه محشر سکونت!..
رؤیامی بوگوردیگم خشونت؟..
جامدمی بوپادشه، بوارکان؟..
اولماز بوقدر سکوته امکان!..
چوکمشمی اهالی واماکن؟..
فریادمه کائنات ساکن!..
اسکندر ایچون نه‌در بوتنکیر؟..

گولدور شو جهانی ای جهانگیر !..
أولدور بنی ده جهانی گولدر...
دارا قیزینی ألگله أولدور!..
چیقسین اوزهرلی قان تمدن!..
أولدور، سگا شیمدی دشمنم بن!..
گور کندی الگله بر مروّت !..

حمله ایله .

ویر تیغگی، سنده یوقسه قوّت !..

اسکندر منع ایله

روکزان !.. بزی حالك ایتدی خاموش؛
غوغایی ده ایلدك فراموش .
ذلدر سگا، اولما بویله سوزان ؛
دارا قیزیسك، اونوتما روکزان ! .

روکزان

ایواه !.. اوزایوب بو لیل یلدا ،
ناموسمه غالب اولدی سودا !..
ایتدك بنی الك صوکنده عاصی،

ایواه !.. ایواه !..

ینه سریلوب آغلار.

اسکندر کندی کندینه

نه خوش معاصی!..

حضاردن ایکیسی

مجنون هوا!.. اسیر سودا!..

بر ضابط

اوچ بش کشی قالدی جیش اعدا .
محو اولمغه عزم ایله مقاوم ،
اونلرده دو گوشمه‌ده مداوم !..

معتدد ندائره امواج عساکر.

بانك اول

حوررا !..

اسکندر

نه بو عسکر شتابان ؟..

بانك ثانی

حوررا !..

بانك ثالث

یاشاسون شه جهانبان !..

ارسطو كيدر.ـ سواريلر كلير.ـ هپسی خندان مسرت. متلاشی.

بونلردن بری   ألنده برقلیج

شمشیرینی آل ، طوتولدی اشبر!..

اسکندر

رام اولدیمی؟.. گلدیمی برابر؟..

قلیجی آلیر.

کنیرن سواری

رام اولمیور؛ أولمكه مهيا!..

اسکندر

همشیره‌سنی نه یاپدی؟..

سواری

گویا

اورمه دیه واردی برروایت.

اسکندر   بی اختیار

اویله‌یسه هجوم!..

روکزان

آتك دیزلرینه صاریله‌رق

آه !.. عنایت !..

اسکندر

روکزان گری گیت !..

روکزان

عنایت ایت، طور!..

اسکندر

أولسه‌م طوره‌مام !..

روکزان

جنایت ایت، طور!..

اسکندر

بر کرّه هجومه نیت ایتدم؛
چیگنه‌ر، گیدرم !..

آتنی سوره‌رك :

آل !..

روکزان

آه!.. بیتدم !..

اسکندر روکزانی چیکنه‌یوب کچر. عموم سواریلر له سردارلر تعقیب ایدرلر.
روکزان برطرفی أزلمش اولدیغی حالده، بولندیغی یرده قالیر.

مجلس ثانی

روکزان

مجروح بی‌تاب، یاری بدنه قدر شتاب ایله.
کیدنلره باقه‌رق،

گیتدی!.. کیدیور!.. نه‌دربو یارب؟..
ظالملکی بردها مجرّب.
نولدی بکا؟.. اولمادم خبردار؛
روحم آجیلرله اولدی بیدار.
بیلمم نه دیدی، نه یاپدی ظالم؟..
هیچ طویمایه‌رق دگیشدی حالم.

حالنه باقه‌رق

بن بویله دمین سقط دگلدم؛
أزمش بنی آه!.. شیمدی بیلدم!..

آغلادقدن صوکره

منکوحه‌سی‌یم، أزوب ده گیتمش!..

قیامه چالیشه‌رق،

ایواه که قدرتم ده بیتمش!..

تعقیبنه قوش گرك قانادلی!..
آه!..

(کندینی-وروکله‌دکدن صوکره)

آچدیغی یاره‌لرده طادلی؛
هیچ بر آجی طویمیور مسامم؛
جسماً بو دیمکدر ابتسامم!..
محو اولمادن اثرینك غباری،
بر کره دها گله‌یدی باری!..
لذاتمی قیلمق اوزره اکمال،
بر کره دها ایده‌یدی پامال!..
خونمله بویاندی حسن وآنی،
حالا سویبورمی‌یم بن آنی؟..
قانلرآقیورده هر یرمدن،
سودا ینه چیقمیور سرمدن!..
زیرا ابدیت ایتمش اهدا؛
روحمده دیمك بنم بو سودا!..
بر موهبه ربلم یزلدن،
بی‌شك اونی سومشم ازلدن.
خاك اولسه بیله وجودم، البت

جانمده قالیر غم محبت . [*]
یوز بیك آجینك ایچنده ـ افسوس!.. ـ
الك چوق او غمك وجودی محسوس .
محو اولمیور اضطراب ایچنده ؛
بیتمك نه روا تراب ایچنده ؛
گیتدی!.. دها بونده بن مقیمم ؛
مقبر یولی راه مستقیمم .
هر شی قیلیور سقوطه تحریك ؛
آلتمده اوشاهراه تاریك .
یعنی بگا، اولمق اوزره عازم،
بر کره دها سقوط لازم!..
هیچ قالمادی بنده حس سائر ؛
سوداسی قالوب حیاته دائر ،
نه‌م وارسه تو کندی ... هپ تو کندی !..

آرامدن صوكره

آنی یه شتاب قیلدی کندی !..

[*] (برسفیله‌لك حسبحالی) نده شاعر بو بیتك مؤداسنی شو صورتده‌ده افاده ایتمشدی :

بن أولیرسه‌م بیله روحم زنده،
چیرپینیر پنجهٔ خونریزنده .

طالع

ماضیده خیالی قالدی ایشته :
ظلمتلر ایچنده بر فرشته !..
ربّم گبی هر مکانده پیدا !..

نظارهٔ بهت ایله

طوپلاندیمی هپ شبان یلدا !..
یاربّی، نه در بو روز مظلم ؟..
گولمکده‌می چهرهٔ مظالم ؟..
زردشت گوروئیور سپرده ؛
چکمش رخ کارزاره پرده .
محصور بخار جمله اشیا :
بو معرکهٔ فجیعی گویا
حق گورمه‌مك ایستیور سمادن !..
یاخود او بیوك جهان نمادن
لعنت یاغیور بو کارزاره !..

بلند

گیرمکده بتون جهان مزاره !..
ای موت، یتر، ظلال دوکمه ؛
رنك کدر و ملال دوکمه ؛
کافی، وافی بو زیب و زینت !..

اورکەرك

نردن گلیور بو عکس لعنت ؟..
نالندەمی خالقت لعینەم ؟..
کیمدر بونلر؟.. بابامله آننەم !..
یوق، کیمسه یوق، آه، هپ بو حالات،
بندن نبعان ایدن خیالات ؛
هپ کندی یاراتدیغم دواهی!..
لکن دینەمز بو حاله واهی :
گیتدی!.. نظرمدن اولدی غائب !..
قارشیمدە او صحنهٔ مصائب ...
گیتدی!.. اوکا اولدی بلکه واصل.

افتان وخیزان

یا بویله قراردن نه حاصل ؟..
گیتدی!.. او بخار و نار ایچندە .
بن ظلمت بی کنار ایچندە ؛
فرقنزده بر باقار کور آنجق!..

بردن برە قورقونچ برحالدە

شهرك قاپوسندە، آه، او سنجق !..
موعود فقط، اولورمی مسعود؟..

صوکره‌جه

چیقمق بکا اولسه کشکه موعود،
اینمکدن ایسه بو یولده دائم !..

آتیله‌رق

گیتدی !.. بن ایسه یرمده قائم...

بی مجال

قائم می ؟.. نصل ؟.. نه یولده لکن ؟..

گاه طوروب، گاه سوروکانه‌رك، محتضر،

نصفی هیجان و نصفی ساکن...
طوزطوپراق ایچنده... یریوزنده
بر نیم نفسله نیم زنده...
پامال و حقیر...

یری قالقوب یـنه دوشه‌رك، شدتیه،

ایشته بویله !..

آغلار. مضطربانه تنفس ایدوب، نه‌دن صوکره شدید بر هیجان ایله

گیتدی !..

ینه قالقه‌میوب، قانیر،

نیچون ای الاد، سویله !..

ایتمك سه غرض مزاری مقدم
بیك كرّه می أولملی بر آدم ؟..

ینه بر جهتندن قن بوشانیر.

یارب، بو نه جوشدر دمده؟...
خونریز گوره‌یدی صولك دمده !..
فریادمه قارشی طوردی، طوردی ،
الك جان آلاجق یرمدن اوردی !..
ای شاه ، نه‌در بو عضو مایع ،
کیم ایتدك اونی بو یولده ضایع ؟..
انجام سلالهٔ محمدر ،
خون هدر جناب جمدر .
گیتمشدی دیار فرسه چیندن ؛
هنده گلیور عجم ایچندن .
سیلابه‌لره مطابقتده ،
جیشگله سنك مسابقتده !..
مقرون ختام او نور سیّال ،
پیشگده بو گون فنایه میّال .
آماده بو حال ایله شتابه
شبنم گبی سوی آفتابه.

برحز کیتدن صوکره

ای موت، یورو، یتر بو محنت!..
شهبالکه ویر قانمله زینت.
قعر ظلماتدن خروشان،
گل آب حیاتی گور، کف افشان.
انسان اولانه اولوم سزادر؛
آنجق اونی بکله تیش جزادر!..
بن بویله د گل ایدم دمینجك؛
هیچ اویمازایدم بو حالی؛ گرچك،
اوّل او قدر محبّت ایتدی...
شیمدی ایسه؟...

آغلایه‌رق،

چیگنه یوب ده گیتدی!..

آرام یحضوری متعاقب. تندی ایله،

ایتمزسه بوگون علم تموّج،
سومر وایده جك یارین تتوّج؛
بر منظره‌در او، تسلیت زا؛
بر حادثه‌در بو، فرقت افزا!..
یوق سیرینه گرچه بنده طاقت،

کیتم نه یه بولماسین افاقت ؟..
کیتدی!.. او نه سرعت وتهالك!..
دنیایی می ایلیور تملّك؟ .

قیام ایله

کیتسه‌م، اونی بن‌ده ایتسه‌م ابهات !..

سقوط ایله

کیتسه‌م دییورم ـ بو حالده ـ هیهات !..

سورونه سورونه

مجروح بدنده روح مجروح !..
بیلمم که بکا دینیر می ذیروح؟..

براز طوروب، ینه او حالده،

ای لاشهٔ زندگی، سوروکلن !..
گیت بویله‌جه دوش موته یوکلن !..
برخاطرهٔ سیاه تهمت،
اولسون اوکا یادگار اوظلمت!..
گورسون بنی هپ بو حالده ظالم !..

بوسبتون بی طاقت

أولمکمی عجب بنم بو حالم ؟..

اشبر

یاربّی !.. نه‌در بو پنجهٔ سرد؟..

ای موت، سن اولما باری نامرد !..

روکزان بو وجهله اولیرکن ارسطو، مهیب برشکل وصورتده، ظاهر اولور.

پرده

فصل رابع

موقع سرداران؛ فقط كيمسه‌لر يوق . — يالكز روكزنك نعشى ايله ارسطو . — مدهش نظارت باقى.

مجلس اول

ارسطو .

يارب، بونه‌شورش قيامت!..
هنكامهٔ حشره‌مى علامت؟..
اول نفس حريص پرلئامت
ايتمزمى بوفعلنه ندامت؟..

برنام آله‌جق اوشاه ظالم؛
دنيالرى قاپلايور مظالم .
آلماز بونى حوصله‌م، خيالم :
انسانده نه‌در بوجهل مظلم؟..

همجنسنى مقبرهٔ دلالت ،
ايراث مضرت وسفالت :

یارب، بو نه وحشیانه خصلت!..
آیا بومی بزده کی عدالت؟..
قان آقماده رایت ظفردن:
معدود اولیور بوزیب وفردن.
آزاده اولایدیلر سفردن،
براردوچیقاردی برنفردن.
برملّت اولوردی برعشیرت،
کوراولماسه دیدهٔ بصیرت!..
هپ ظلمت جهلدر بوحمرت،
مظلم بوحریق نهب وغارت!..
انسانی گوروب اریکه پیرا،
لازممی تذلّل ومدارا؟..
هرحکمنی ایلیورلر اجرا.
گوسترمدیمی اوحکمی دارا؟..
ای جهل ایله چاچاك اولان خلق،
اوهام ایله رعشه ناك اولان خلق،
براردو دکل هلاك اولان خلق،
اقوام ایدی سربخاك اولان خلق!..

بر مُلك، يا بر شهر دگلدی!..
دهرك قد وقامتی أكيلدی؛
نصفی بشرك يره چكلدی.
بر ظالم ايچون علم ديكيلدی!..

نعشه توجه ايله،

ايشته بوده يادگار ظلمی!..
نقش غضب ونگار ظلمی؛
اول داهيه نك شكار ظلمی؛
عالم كبی دلفكار ظلمی.

ای جسم لطيف، خوابه رام اول؛
آزادهٔ غصّهٔ غرام اول؛
روحك كبی مائل خرام اول،
زيب آور منزل مرام اول!..

بو مَظلمه يی گتير ده ياده،
گز شوق ايله عالم ضياده؛
آچ چشمكی نزد كبرياده،
نورك اولا دمبدم زياده!..

بر سايه در احتشام دنيا...

ـ توقیف اولنورمی سایه آیا ؟..ـ
لشکرلری محو. شه مهیا،
یا بر نفری ایدرمی احیا ؟..

خوناب ایله طینتی نهاندر ؛
هر زخمی فغان ایدر دهاندر.
مالیدهٔ صدمه شهاندر :
ایشته بویاتان چوجوق جهاندر !..

اولمازمی کشاده چشم ملّت ؟..
تا حشره‌می سوره‌جك بو ثقلت ؟..
هپ ظلمت جهلدر که علّت
دائم قالیور بو خواب غفلت.

ای ابرهٔ خونفشان، مروت !..
ای نیّر معرفت، ظهوریت،
بو لیل سیاه روزی دوریت،
نور گله جهانی پر سرور ایت !..

اوچمش، کیدییور نیچون بودختر ؟..
کیتدکجه ملاحتی فزونتر !..
خلّاق اونی، بویله تازه‌وتر،

نزدنده یاقینمی کورمك ایستر؟..

تقدیر دینیر، یاتار براردو.
بر بلده یانار، تصادفی بو.
تقدیر و تصادف ای ارسطو،
بردر، هله عقل ایسه ترازو.

یاربی، نه در بدایت دهر؟..
ماضی کبی یوقمی غایت دهر؟..
افسانه دیمك حکایت دهر،
چیقمازسه بوکون نهایت دهر!..

هم واردر او، هم ده یوق: بودرکار!.
بوفلسفه دینی ایتمش اولمازانکار.
مولایی نه درلو ایتسه م افکار،
اقرار چیقار نتیجهٔ کار.

راه ابدیت اکتناهی
ستر ایتمه ده ظلمت مناهی!..
نزد کمی دکل بونك پناهی؟..
یارب، بوقیزك نه در کناهی؟..

حربك بوسیاه کوندوزنده،

روحی او یومقده، نعشی زنده
دوشمش أریمکده یریوزنده؛
قان طاملاسیدر قضا گوزنده.

یارب، نه دیمك بو قهر و تدمیر،
تقدیر دکلسه سوء تدبیر؟..
آلمش اونی ده یا اول جهانگیر:
اسکندر ألنده تیغ تقدیر!..

پرده

فصل رابعه علاوه

پنجاب .- پیشگاه سورمنهدم .- بر یانده اسکندرك اردوسی اولمق اوزره بر ازدحام عرمرم .- بر یانده اموات ومجروحیندن عبارت لشکر . - اشـبر مجروحلرك ایچنده . - بردار، دارده قیرمزی البسه‌لی سومرو، یاننده زنجیر ایله باغلی اشبر .- فریاد وغریو، حرکات مذبوحانه، محشری بر تماشا .- شهر جهنملر کبی یانار .- برج وبارولر ییقلیر.- اسکندر امراسیله طورور.

مجلس اول

اسکندر، اشبر، اسکندرك امراسی سوکره ارسطو

اسکندر

کیمدر بوقادین که بونده مصلوب؟..

اشبر

ایشته اوقادیندی سزجه مطلوب!..

اسکندر

سومرو!.. نه جهنمی نظارت!..

اشبر زهرخندایله

معذوراولا ایتدیکی جسارت:
معشوقی ایچون سلامه طورمش.

اسکندر اورته‌یه

اشبر، بو حریف دیمك قودورمش !..

اشبر

بر موقع مرتفعده مردار،
ایتمش ایسه بویله عرض دیدار،
سائق بوکا شدّت غرامی؛
آنجق سزی کورمه‌درمرامی!..
علّت سزی کورمه‌سنده، حتّی
ساکن طورویورسه عین موتا.

شدتله مستهزیانه

دون، قان آقه‌رق جریحه‌سندن،
امرایلدی کیم قریحه‌سندن:
پنجابه کلنجه شاه دشمن،
مردوزن وعسکر و برهمن،
هپ برلك اولوب ده قارشی کیتسین؛

عشر امواتی ارائه ایله

پیشنده بو بولده سجده ایتسین!..
دشمن هله شهره واصل اولدی؛
امر ایتدیکی شی ده حاصل اولدی.
کیم وارسه حضورمزده ذیروح،
باقی، نصفی شهید، نصفی مجروح!..
نصفنده انین که طبله قائم؛
نصفنده سکوت او صمت دائم؛
ضابطلری خون ایچنده غلطان
زنجیر ایله باغلی برده سلطان!..
چکدیردی تبر کاو آنجق
شهرڭ قپوسنده برده سنجق!..

داره اولان سومرویی کوستریر.

طوپراقده یاتان بو قانلی هیئت،
دکمزمی چکرسه بویله رایت؟..
الوانه اولدیکمزسه مجلوب،
بخش ایلر اونی بو شاه مغلوب!..

قهقهه‌لر ایدر

اسکندر

تلعینه سزا بو فعلك اشبر،

الله ده، بنده بونده مغبر.
كروبيون دوش بر دوش،
تعبير ديكرله، هوش بر هوش،
قيلمقده بورزمكاهه فى الحال
باقى باقى نظرلر ايصال! .
ير، كوك سكا شيمدى بددعاده !..

اشبر

لطفاً يره ايله‌يك اعاده .
معشوقه‌كزى جهانده مادام
بر عاجز ايكن بن، ايتدم اعدام،
سز كه‌يدكزده دست قدرت،
حكم ايتمه‌ده هم نفوذ فطرت،
مغرور و مشكل و بهادر،
بر شهسكز، امر ونهيه قادر،
همشيره‌مى ايلمكده احيا
عاجز قالاجق دكلسكز يا؟..

كوله‌رك

احيا قيلك، اولديكزسه مغبر!..

اسكندر

نازان و لطيف، خوب و دلبر،

هر وجهله بی نظیر و یکتا،
همشیره‌ڭ ایکن سنڭ او، حتی
اولمق سکا فرض ایکن نکهبان،
افناسی اونڭ اولورمی چسبان؟..
حوا بوکا قائل اولماز البت ؛
نسوانه اودر قیلان صحابت.
همشیره‌ده اولماسه او مظلوم،
همجنس ایدی والده‌کله؛ معلوم،
ویرمشدر انانه رب خلاق
سلطان وطن یولنده اخلاق.
سلطان دخی اولماسه بومسجود،
بر والده اولمق اوزره موجود.
بخش ایتمه‌سی محتملکن اولاد،
قانون خدایه قارشی، جلاد!..
محروم ایدیلیرمی خدمتندن؟..
خوف ایلمدکمی عصمتندن؟..

امر ادن بری دیکرینه

روکزانی حسابه قائمیورهیچ :
آت نعلی ایله قیاندی تتویج !..

اسکندر　　　　مصلوبه یه باقه‌رق

بر صاحب حسن و آنه البت ،
مولا دخی ایلیور محبّت :
قدرت، اونك أولدیغی زمانده،
روحی اوچیور کن آسمانده ،
صولمش یاناغنده، تازه‌تر،
بر جانلی اثر براقمق ایستر ؛
روحندن اثر دینیلسه شایان ؛
عینی بو ملکده‌ده نمایان :
نقش اولمش اونك ده مجرتنده،
دیدارینه، خنده صورتنده .
بی پرتو جان ایسه نگاهی،
بولمش ینه نور قربگاهی.
اورمش یوزینه ظلال جنّت ؛
اورسون سنی‌ده سهام لعنت !..
بر بویله ملك، بو جسم نازان،
کیم خالقی ایشته کورمش ارزان،
ظاهر اولیور یوزنده آنك ،
تاریخ ظهوری حسن و آنك.

دیدارینه فرویروب بوتاریخ،
برزهرهٔنو کوروردی مرّیخ!..
بوزدك سن او خطّی خنجر کله...
شایان جزاسك آغلا، ایکله!..

اشبر

همشیره دکل، ییلانله همشر!..
اولمشدی گلنجه سز، مبشّر.
رام اولمق ایدی مرامی خصمه؛
حصر ایلدی احترامی خصمه.
عندمده اولوردی، بوقدی محذور،
شیطانه پرستش ایتسه معذور!..
اوردم ایسه علّتی عیاندر...
بیلسه‌ڭ اونی!.. آه، او برچیاندر!..
ایتمکده مرامی بالتّعدّی،
نعشیله بوامّتك تغذّی.
مستغرق خون اولوب سراپا،
سیران ایدییوردی، بی محابا،
امواتك ایچنده. بزده آنجق
قورتق اوکا بویله بر صالنجق!..

ظن ایتمیکز جنایت ایتدم؛
آصدمسه اونی عنایت ایتدم:
ظاهرياسوزمده‌كی قرائن،
جمهور اینیور ایکن، بو خائن،
کیم عزمنه آسمان آچیقدی،
چیقمق دیلیوردی... ایشته چیقدی!..

اسکندر

عند کده سنك رضای معبود،
یتمکده‌می خلق محو ونابود؟..
بر شانمی محبّت مهالك؟..
خلق اولدی ده قالدیمی ممالك؟..

اشر

اتباع وخدم، سریر وافسر
کیتدیسه‌ده محو اولوب سراسر،
محو اولمادی منتهای آمال:
ناموسمی یعنی ایتدم اکمال!..

زنجیرلرینی چیغنیرداته‌رق

طاقدمسه‌ده بردمیر حمائل،
اولماز شرفم بونکله زائل.

پامال عدو اولورسه اکلیل،
آنجق او اولور سزای تذلیل !..
بوینم سکا اولمادنسه مربوط
تا حشره اولایم بو یولده مضبوط !..
زنجیر ایله اولماز امتنانم،
تك سنده بولنماسین عنانم !..
فکر ایت: بو مخاطبك اولان مرد،
وچیوز بیك عدویه قارشی برفرد !..
سن سه او گروه ایله برابر،
آنجق بکا قارشی خصم اکبر.
قادر، ینه اقتداری مسلوب،
غالب صاییلیر بو یولده مغلوب !..
بن بویله هزیمته فدایم !..
آهن صدالریله کوزینه رك
قارشیکده یم، ایشته دست و پایم
زنجیر اسار ایله مزین !..
یمك بنی مقصد کسه گل، ین !..

اسکندر

تحسین سکا چوق غیور ایمشسك !..
تحسین !...

امرا

تحسين !..

كلبانك عمومى

هزار تحسين !..

اسكندر

شايسته فدا ايدلسه اشبر،
شمشيريكه بويله بيك سمنبر!..

معيتنه اشارت ايدر؛ امرادن برى اشبرك قليجنى كتيروب اسكندره ويرر.

ذاتك حله ايلدى تعيّن ،
خلخال ايله ايتمور تزيّن.

ينه معيتنه اشارت ايدر؛ امرادن برقاچى اشبرك زنجيرلرينى چيقارر ؛ اشبر بونلره تحقيرايله باقار.

زينت سكا سيف سطوتكدر.

قليجى كوستروب، اشبرى، ايما ايله نزدينه دعوت ايدر؛ اشبر كيتمز.

اشبر اوزاقدن

احسان يدمروتكدر ؛
تزيين ايده جكسه ذاتمى، وير ؛
ايتسين اوده صوكره كسب زيور !..

اسکندر

بو لشکر سافلین برابر
تصویر جلادتکدر اشبر.
تیغك سکا منحصر ازلدن ؛
اسکندر اونی دوشورمز ألدن.

اشبرك نزدینه کیدوب، قلیجنی ویرهرك،

آلدمسه‌ده ایشته ایلدم رد .

اشبر

قلبمدر اونك یری مجرّد !..

احتضار ایدر. دوشر. — هیجان عمومی. — ارسطو روکسزانك نعشنی کتیروب دارالا آلتنه وضع ایدر.

اسکندر

بدبخت، او نه ایتدیکك ؟..

اشبر

تجرّد !..
یعنی سکا قارشی بر تفرّد .

تسلیم روح ایدر.

اسکندر

شایسته سکا بو سرمدیّت !..

ارسطو روکزانی رفع ایله

دیگر علم مظفّریّت !..

اسکندر

روکزان !.. [*]

امرادن بر قاچی

أوت ، او !..

اسکندر

آه ، مجروح !..

ارسطو

مجروح دگل ...

اسکندر

نه‌دریا ؟..

ارسطو

بیروح !..

ای مرد مهیب مشتری اصل ،

تاریخکه ایشته قانلی بر فصل!..

[*] روکزانه ممکن اولدیغی قدر اوزون سویلنه‌جکدر .

٢٠٤

صرخپوش روکنزالله سومرویی کوسترهرك ،

تابندۀ برق التفاتك،
پیوسته خسوفه رادفاتك!..

اسکندر

روکنزان پامال، سومر ومصلوب،
اشبرقان ایچنده، محوومسلوب !..

ارسطو

جیشیله بقایه رحلت ایتدی؛
مستقبله طوغری صولت ایتدی.
گویا که بقایی آلمق اوزره،
عزم ایلدی گیتدی، قالمق اوزره !..
گوستردی سکا او مهر زائل
برولوله بر سقوط هائل.
تأییدینی قوردیغك وقایع
هیچ اولمامش ایچلرنده ضایع:
تاریخ قتال دهشت آور،
وجهنده جنودینك مصوّر!..
بوروزۀ مظلم مصیبت،
هر ییل آ گیلیر جهانده البت .

قارشیگده کی محتشم سکونت؛
نامکله طولو سپهر لعنت!..
هرفردی اگرچه یرده ساکن،
افلاکی اونوتماسن ده لکن؛
چیقمقده صدالری خدایه؛
واقف دگلز بزاول صدایه.

اسکندر

مقبر مقبر جهان آچلمش!..
گلشنلره ییلدیرم صاچلمش!..
لشکر لشکر سرلمش اموات!..
افراد بشر وحوشه اقوات!..

ارسطو

حرصکدر ایدن بو حالی ایجاب!..

اسکندر

آتشلر ایچنده شهر پنجاب،
گویا ایدییور سمایه رحلت.

ارسطو

محو اولمش اونکله برده ملت!..

اسکندر

ای نفس حریص، عجب نه بولدك؟..

ارسطو

ای شاه جهان، مظفر اولدك !..

اسکندر

ایواه !.. ایواه !..

ارسطو

بوش ندامت !..

اسکندر

کینوس، نه بو دهشت وقیامت؟..
سویله پریداس، نه‌در بو محشر؟..

پریداس

بطلمیوسه صور ...

اسکندر

مورّخ شر!..

بطلمیوس

موجب نه حقارته آپانسز؟..
تاریخی یازان بنم، یاپان سز!..

اسکندر

افکاریمی سن ده ایتمه تهییج!..
رسطو، بو نه‌در؟..

ارسطو

ظفر ویا هیچ!..

پرده

ختام

اشبر حقنده

اشبر » نشر اولندیغی سنه‌دن بو زمانه قدر خلقمز بر آن لاقید قالمادی . مبدعنه قارشی ، مقابر ماضیدن یوکسلان صدای حیرت وتهور ، چوق سورمه‌مش ، الڭ بیوك ادبادن ، مكتب رحله‌لرنده بدایع ایله استیناس ایتمكه چالشان مستعدان شبانه قدر ، هان هر كس بو كوزل اثری ، مهیج پارچه‌لرینی ازبرله‌یه‌جك قدر ، كرات ایله اوقومش واوقومشدر .

اشبرك له وعلیهنده یازلمش وسویلنمش اولان سوزلری بز بوراده جمع وتلفیق ایتمیه‌جكز . چونكه بو ، اثرك حجمندن برقاچ كره بیوك بر مجله تنقیدات ومجله تقدیرات تشكیل ایدر . یالكز استقباله انتقال ایده‌جك مطالعاتدن برقاچنی بورایه قید ایتمك ایستیورز :

«... حامد ، سن تاریخ دیدیگمز عمان ظلمتك اعماق
« خفاسنه كیر ؛ بزه اشبر كبی كتابلر یاز . اسكندرڭ اخلاقندن
« بیوك اخلاق تصور وتصویر ایت . سلیم اولڭ تربه‌سنی

« زیارت ایله . او زیارتده‌کی حسّیاتی، او پادشاه عظیم الشّانه
« ندیم خاص اولان حسن جانك وجداننده‌ن صدور ایتمش
« قدر روحانی بر بلاغتله تعریف ایت!.. سلیم اولك مزیّت
« سیاسیه‌سنی عثمانلی اصحـاب قلمی آره‌سنده الك اوّل تعریفه
« نثراً موفق اولان کمال ، نظمکه نظیره‌سو یلمکه چالشسون.
« سکاقدرتك موهبهٔ مخصوصه‌سی آنی اقتضا ایدر...

نامق کمال [عبدالحق حامد بکه مکتوب، فی ٤ ربیع‌الاول ١٢٩٩]

... کمالك آچدیغی شهراه حمیّتی عبدالحق حامد بك، دهاسـنك بدایع گوناگونیله تزیین و توسـیع ایتدی: طارق باشدن باشـه انسانی میل معالی‌یه سـائق اولان نفائسله موشّحدر. اشبر ی او قویان بر آدام، هانکی قومدن اولورسه اولسون، وطن‌سز یاشـامامق ایچون ، ئولمکی حیاتك اعظم نعمی عد ایدر.

اسکندرك ـ جماعتلری، ملّتلری، جمعیّتلری ده‌ویرن ـ اردوسی اوکنده صوك قوّتنی صرف ایتدکدن صوکره مغلوب وَاسیر دوشن اشـبرك، زنجیرلر ایچنده گردنفراز وقار اوله‌رق ، غالبنه ایتدیکی خطـاب ایله ، مثلا حافظ عبدالازل پاشانك گچن یونان محاربه‌سنده شهید اولورکن

کوستردیکی اوضاع ایله سویلدیکی سوزلردن بنم غرور ومباهاتم عین حصهٔ تحسسی آلیر. استاداعظممزك اسکندر مواجهه‌سنده کندی اشبرینه سویله‌تدیکی شو سوزلری تتره‌مه‌دن اوقویه‌جق بر وطنداش تصور ایده‌مم:

اتباع وخدم ، سریر وافسر ،
کیتدی سه‌ده محو اولوب سراسر ؛
محو اولمادی منتهای آمال ،
ناموسمی یعنی ایتدم اکمال !..
زنجیرلرینی چینغیرداته‌رق
طاقدم سه‌ده بردمیر حمائل ،
اولماز شرفم بونکله زائل .
پامال عدو اولورسه اکلیل ،
آنجق اواولور سزای تذلیل !..
بونم سکا اولمادنسه مربوط
تاحشر اولایم بویولده مضبوط !..
زنجیر ایله اولماز امتنانم ،
تك سنده بولنماسون عنانم !..
فکر ایت: بومخاطبك اولان مرد ،
اوچیوز بیك عدویه قارشی برفرد !..
سن‌سه اوکروه ایله برابر ،
آنجق بکا قارشی خصم اکبر .
قادر ، ینه اقتداری مسلوب ،
غالب صاییلیر بویولده مغلوب !..

. بن بویله هزیمته فدایم !..

ـ آهن صدالریله کزینه‌رك ـ

قارشیکده‌یم، ایشته دست وپایم
زنجیر اسار ایله مزیّن،
ـ یمك بنی مقصد کسه کل، ین !..

. . . .

سلیمان نظیف (ـ الهام وطن ـ مقدمه‌سندن)

صحيفه	سطر	خطا	صواب
٣٥	١٥	لماقاز	قالماز
٤٠	١	جا	برجا
٤٤	٦	بيستون	بيتسين
٤٤	١٠	فروزا	فروزان
٤٤	١٤	مصدنى	مقصدنى
٩٠	١٥	مرادن	مردان

فیاتی : اجزاسی ٥٠ مجلده‌ی ٧٥

غرام وتزر

داهیٔ اعظممز عبدالحق حامد بك افندینك شهبالده تفرقه ایدیلن وکتاب شکلنده انتشار ایله‌مه‌ین «غرام» عنوانلی شاه اثرلریله مطبوع نسخه‌سی قالمایان « تزر » اسملی فاجعهٔ تاریخیه‌لرینك مبدع محترمنك یکیدن تصحیح وعلاوه‌لریله دردست نشر بولندیغنی محترم قارئلریمزه مژده‌لرز.

سیاه اینجیلر

ایلول محرری محمد رؤف بکك الك قیمتلی اثری اولان و موجود نسخه‌سی قالمایان « سیاه اینجیلر » نامنده‌کی اثری یاقینده نشر ایدیله‌جکدر.

نکاحده کرامت ، زیبك قیزی

عشقك قاپیسنده

ملی شاعریمز یوسف ضیا بکك منظوم حکایه‌لرندن مرکب « نکاحده کرامت » اسملی اثریله دارالبدایع صنعتکارلرنجه تمثیل ایدیله‌جك اولان « زیبك قیزی » نام منظوم تماشاسنك و « عشقك قاپیسنده » عنوانلی مجموعهٔ اشعارینك دردست نشر اولدیغنی محترم قارئلریمزه تبشیر ایده‌رز.

باب عالی جاده‌سنده خلق کتبخانه‌سی